

ZHYTTIA I SHKOLA, Ukrainian Cultural and Educational Periodical

Ч. 11-12 (50-51)

БЕРЕЗЕНЬ - КВИТЕНЬ

РІК VII

Києво-Могилянська Академія — твердиня української культури

"ЖИТТЯ І ШКОЛА", незалежний орган українського вчительства та батьків у вільному світі. Виходить щомісяця. Відповідальний редактор і видавець д-р Василь **Луців**. Редагує колегія. Мовний редактор Павло **Степ**. Річна передплата — \$3.00

Адреса Редакції й Адміністрації: "Zyttia i Shkola", 35 Day St., New Haven, Conn., USA.

ШКІДНИКИ І РУЇННИКИ НАШОГО ЖУРНАЛА

Тому, що видавнича праця, а особливо в нашому виховному секторі, надзвичайно тяжка і дефіцитна, треба гостро виступити проти всіх, хто спричиняється до руйнування журналу як морально, так і матеріально. З цього числа починаємо друкувати листи чи думки всіх підкопувачів виховної праці в цілому, а нашого журналу зокрема. Сьогодні маємо на думці нашого неплатника за 1958, 1959 і 1960 рр. Остання його вплата \$1.50 була внесена в 1957 р. Це є п. Д. Іванків, що живе під адресою: РР 1, Скотланд, Онт.

Стримуючись від будь-яких коментарів, подаємо без змін його листа, а осуд нехай собі зроблять наші читачі і друзі самі.

Лейк Ворт Фол., 19 січня 1961.

Життя і Школа

Всех Редакціє:

У двері-твердиню української Культури такі творчі культурні перлини як "Пам'яті Митр. Анд. Шептицького не впхаєте.

Подібні творчі перлини чорною хмарою закрили Твердиню Української Культури і з різних сторін силоміць пхаються в українську душу.

"Не ховайте, не топчіте Святого закона не зовіте преподобним Лютого-Нерона!

Не люблю, не хочу і не передплачую такої української літератури яка підмащена гірким-сосом. Ми були б щасливі люди на цьому світі, як би її в нас не було.

З пошаною

Д. Іванків, Р. Р. І Скотланд, Онт.

П. С.: Коментарі, як сказано, зайві. "Пан"-товариш читав журнал даром три роки, а там вирішив не платити, ще й "геройського" листа написав... Думаємо, що вчинки таких людоців легко назвати справжнім ім'ям, але залишаємо це читачам...

Редакція

Заголовок обкладинки — "Життя і Школа" — виконав артист-маляр

Микола Битинський

Рисунки Києво-Могилянської Академії виконав артист-маляр **Микола Бідняк**

diasporiana.org.ua

УСІ ЗАЛЕГЛОСТІ ТА БІЖУЧІ ВПЛАТИ НА ЖУРНАЛ "ЖИТТЯ І ШКОЛА" ПРОСИМО ВИСИЛАТИ ТІЛЬКИ НА АДРЕСУ:

ZHYTTIA I SHKOLA

35 DAY ST., — NEW HAVEN, CONN., U.S.A.

ЖИТТЯ І ШКОЛА

ZHYTTIA I SHKOLA, Ukrainian Cultural and Educational Periodical

Ч. 11-12 (50-51)

БЕРЕЗЕНЬ - КВІТЕНЬ

РІК VII

Тарас Шевченко

ЗАПОВІТ

Як умру, то поховайте
Мене на могилі,
Сереп степу широкого,
На Україні милій,
Щоб лани широкополі,
І Дніпро і кручі
Було видно, було чути,
Як реве ревучий.
Як понесе з України
У синєє море
Кров ворожу... отоді я
І лани і гори —

Все покину і полину
До самого Бога
Молитися... а до того
Я не знаю Бога.
Поховайте та вставайте,
Кайдани порвіте
І вражою злою кров'ю
Волю окропіте.
І мене в сім'ї великій,
В сім'ї вольній, новій,
Не забудьте пом'янути
Незлим тихим словом.

24. XII. 1845, в Переяславі.

Безсмертя Кобзаря

Не вмирає душа наша,
Не вмирає воля,

(Тарас Шевченко)

В історії різних націй і народів є постаті, діла яких безсмертні. До таких величних постатей належать творці національної духовної культури — письменники, як Шекспір, Байрон, Гюго, Гете, Лонгфелло, Міцкевич та інші. До цих безсмертних імен у своїй славі і величі належить ім'я Тараса Шевченка. Ці імена з гордістю й любов'ю несуть у серцях усі цивілізовані нації світу. Ім'я Шевченка — це наша національна гордість, ідеал у боротьбі за волю і правду. Шевченко був безстрашний борець з московським деспотизмом за волю й національну незалежність українського народу.

Тарас Шевченко займає почесне місце в національно-визвольній, суспільно-політичній, християнсько-філософській, державно-творчій ідеї, яка незгаслим смолоскипом горить у серцях українського народу. Поет жив і творив у часи феодально-кріпосницького періоду, жорстокого монархічного панування московської реакції в Україні другої третини ХІХ ст.

Народився Шевченко 9 березня (за н. ст.) 1814 р. в селі Моринцях Звенигородського повіту, на Київщині, в селянській кріпацькій родині. Безрадісно проходили його дитячі і юнацькі роки, особливо після смерті матері (1823 р.); тоді почався тяжкий шлях життєвих страждань, які не відстали від поета до самої могили — 1861 року. Жорстокий кріпосний світ, у якому проходили юнацькі роки Тараса, він пізніше образно й правдиво змалював у вірші на прикладі своєї родини:

Там матір добрую мою,
Ще молодую — у могилу
Нужда та праця положила.
Там батько, плачучи з дітьми
(А ми малі були і голі),
Не витерпів лихої долі,
Умер на панщині! А ми
Розлізлися межі людьми,
Мов мишинята. Я до школи —

Носити воду школярам.
Брати на панщину ходили,
Поки лоби їм погодили!
А сестри! Сестри! Горе вам,
Мої голубки молодії.
Для кого в світі живе?
Ви в наймах вирости чужії,
У наймах коси побіліють,
У наймах, сестри, й умрете!

Бувши з природи кмітливим і обдарованим, він шукав людей, щоб "добрі навчили"; блукав, шукаючи науки. Однак зустрічав переважно на кожному кроці неприязнь і зневагу до своєї кріпацької долі. Коли Тарасові минуло 14 років, він відчув на собі те кріпосне право, бо чотирнадцятирічні селяни були змушені відробляти два дні на тиждень панщини. Таке правило встановив поміщик Енгельгардт у своїх володіннях.

Тарас із юнацьких років почав виховувати в собі ненависть до московського деспотизму, який він почав розуміти, будучи в поміщика за козачка. Вільнолюбний і непокірний Тарас був не раз караний за свою кмітливість, упертість, а часто за протести проти панської сваволі. Його били різками на конюшні, навчаючи покірності. Але ніяка кара не зломилася його вольового "я". Він був неприборканий.

Ще з дитинства Шевченко вслухався в українські народні пісні, в оповідання старших людей, які розказували про героїчне минуле українського народу, про його козацьку волю. Майбутній великий поет полюбив усім серцем і душею свій поневолений, але непокорений народ, його пісні, народний побут, а зокрема історичну героїку його минулого. Його вірші різьбилися у душі, а потім слались на папір мистецькими рядками ще коли він був кріпаком — служкою в покоях пана Енгельгардта.

Уже в своїх юнацьких творах, які, однак, не збереглися, поет оспівував волелюбні, протимосковські виступи свого народу. Формував і виховував свій глибокий патріотизм, почуття національної гордості за свій народ. Який у тяжкій визвольній боротьбі проти Московщини та Польщі здобував свою втрачену волю та державну незалежність.

Доля судила Тарасові побувати з своїм паном Енгельгардтом по різних культурних містах Європи. А революційний рух у Польщі проти московського імперіялізму змусив його пана переїхати з усім своїм двором у столицю тодішньої московської імперії — Петербург.

Петербурзький початковий період вирішив долю майбутнього геніального поета позитивну і негативну. Позитивну в тому, що поет був викуплений з кріпацтва, закінчив високу школу — Мистецьку Академію, — розвинув свій природний талант у малярстві, а найголовніше — в письменстві, що дало йому невмирущу славу всесвітнього значення. Негативну роль відіграв Петербург у тому, що хотів знищити, або придушити великий талант поета-борця за національні ідеали й державну незалежність українського народу, заславши поета в оренбурзькі степи, з заборною писати й малювати. Однак ніяка фізична сила не могла зломати ідейного духа правди і свободи поета-борця проти московського деспотизму, імперіялізму, носія волелюбних ідей, речника визвольної боротьби за національну й державну незалежність не лише українського народу, а й інших поневолених Московщиною народів.

За допомогою І. Сошенка а потім В. Григоровича, О. Венеціянова, М. Вільгорського, К. Брюлова та інших, Шевченко був викуплений з кріпацтва. Шевченко заглиблюється в науку, студіює історію, філософію, природничі та інші науки. А найголовніше — відвідує класи Мистецької Академії, стає улюбленим учнем відомого тоді К. Брюлова. Останній полюбив Шевченка так, що дозволяв користуватися своєю бібліотекою, майстернею тощо. Навіть деякий час Шевченко жив у К. Брюлова. Крім цього, Шевченко користувався книжками інших петербурзьких бібліотек та бібліотек приватних осіб, знайомство з якими він набував більше і більше, особливо після виходу в світ 1840 р. його першої збірки п. н. "Кобзар". Ця збірка дала Шевченкові велику славу, ввела його в коло найвидатніших мистців, письменників, поетів та інших визначних осіб культурного світу.

Шевченко стає на чолі висококультурних осіб його сучасності. І правильно зазначає П. Куліш ("Основа", 1862 р., кн. I, стор. 60): "Коли б то всі знали, що то за головатий був чоловік той Шевченко, яку він школу пройшов, помірявши того шляху, що бодай, каже, більше не міряти, і поживши в столиці з усіякими людьми. Ми знали Шевченка тоді, як він написав щонайвищі свої надруковані думи. Не було книжки живої і животворящої, щоб йому в руки попала та й лежала в нього не прочитана".

Прагнення Шевченка до науки, до пізнання навколишнього світу, його природних явищ зародилося в нього ще з дитячих років. Він звертає увагу

на себе своєю цікавістю й допитливістю в родині, в знайомих, а зокрема в учителів-дядків, у яких здобував перші початки освіти. Він з тих же дитячих років свого життя, життя кріпосного й тяжкого, віддається науці й мистецтву. А далі вступає в чин шляхетного діяння на користь свого народу. Він дуже добре зрозумів і відчув недостаток у творенні національної української духовної культури. Наділений природою поетичним талантом, що яскраво підтверджують його ранні поетичні твори, а також високого мистецького значення його малярські праці, — він стає оригінальним у відродженні української національної духовної культури першої половини XIX сторіччя.

У Шевченкових оригінальних творах, почавши з раннього періоду, втілена глибока ідейна, в прекрасній поетичній формі, думка, зумовлена широтою поглядів і глибиною чуття. Кожен його вірш чи поема відзначаються енергійністю слова, ясністю ідей, міцністю будови і виразністю сюжету. Шевченко завжди, в кожному своєму творі, ставив собі високу ціль, ціль національного "я". І цю національну ціль поет здійснював з великою майстерністю й пієтизмом, бо володів великими засобами національної духовної культури, що плекалася століттями в щоденному побуті українського народу. Його кожен рядок виражений глибоким, ненадуманим чуттям, його кожне слово — то вплив гарячого натхнення правди, віри і любови. Поет брав явища не холодним розумом, а полум'яним чуттям, силою глибокого бачення, проникав у його тайні лябіринти, часто не бачені звичайним оком, ті святощі історичного минулого або сучасного йому буття. Послухаймо ж його невмирущих слів:

Б'ють пороги, місяць сходить,
Як і перше сходив —
Нема Січі, пропав і той,
Хто всім верховодив.
Нема Січі. — Очерети
У Дніпра питають:
"Де-то наші діти ділись?
Де вони гуляють?"
Чайка скиглить, літаючи,
Мов за дітьми плаче;
Сонце гріє, вітер віє
На степу козачім.
На тім степу скрізь могили
Стоять та сумують;
Питаються у буйного:

"Де наші панують?
Де панують, бенкетують?
Де ви забарились?...
Верніться! Дивіться, —
Жита похилились,
Де паслися ваші коні,
Де тирса шуміла,
Де кров ляха, татарина
Морем червоніла.
Верніться!..."
— "Не вернуться!" —
Загуло, сказало
Сине море: — "не вернуться,
На віки пропали!"
(“До Основ'яненка”)

Ось глибинне бачення тих національних ідеалів, за які спливав кров'ю весь український народ, свідками того на наших степах скрізь могили "стоять та сумують".

Це один лише історичний фрагмент, із тих багатьох, тієї великої епопеї тисячолітнього буття українського народу, що досягав не раз зеніту, але й падав під ударами химерної долі в провалля національної трагедії.

Шевченко бачив не лише політично-соціальні чинники історичного буття, правдиво й мистецьки змальовуючи їх своїм золотим словом, він глибоко вмів заглянути в життя природи, проникнути в її святилище, і пе-

редати нам її тайни. Пригадаймо собі ще один фрагмент з царини природи, що його вирізьбив своїм пером наш безсмертний Кобзар:

Попід горою яром-долом,
Мов ті діди високочолі,
Дуби з Гетьманщини стоять,
В яру гребелька, верби вряд,
Ставок під кригою в неволі,
І ополонка — воду брать.

Мов покотьоло червоніє,
Крізь хмару сонце занялось,
Надівся вітер, — як повіє!
Нема нічого, скрізь біліє,
Та тільки лісом загуло.
("Катерина")

Один тільки Шевченко міг так по-мистецькому сполучити явища природи з буттям людей, аж до деталей індивідуальних характерних рис; він умів узгіднити думку з чуттям, а також ідею з формою. Читаючи його твори, ми входимо в той справжній храм високого мистецтва, линемо в царство святих ідей, душа наша відчуває те прекрасне, неповторне, як найкраща симфонія музики, чаруюча й захоплююча, що несе нас на своїх крилах мрійної Еллади, що дала перших невмирущих синів: Гомера і Софокла, Есхіла і Аристофана та клясичні твори "Іліяду" і "Одисею".

Шевченко був вибагливий і суворий до себе, до своїх творів. Він вимагав від себе, щоб з-під його пера чи пензля виходили твори справжнього мистецтва, з новими ідеями, на незоторкнутах ще ніким сюжетах. Шевченко навіть писав у своїй автобіографії (Журнал "Народное чтение", кн. II, 1860, стор. 236), що "Українська сувора муза довго цуралася мого смаку, зіпсутого в школі, в поміщицькому передпокою, на заїжджих дворах і в міських кварталах; але, коли подих свободи повернув моїм почуттям чистоту перших років дитинства, проведених під убогою батьківською стріхою, вона, спасибі їй, обняла й приголубила мене на чужій стороні".

Шевченко виступив на політичну арену великим патріотом України. В часи жорстокої миколаївської реакції, політичного і національного гноблення Московщиною українського народу поет прозвучав своїми революційними творами, закликаючи до боротьби з московським самодержавством. Поет бачив ті наслідки московського панування в Україні: "Пожар не гасне, люди мруть, конають в тюрмах, голі, босі..." ("Тайдамаки"). Історію революційної боротьби за своє визволення з-під московського гніту Шевченко вірно відобразив у своїх творах. Прагнення українського народу до волі й національно-державної незалежності було мрією протягом століть. Це прагнення не зменшилося й до наших днів, навпаки, воно ще збільшилося. В цьому прагненні український народ застосовує ідеали Шевченка.

Глибокого патріотизму, любови до свого народу й України поет не утратив у найтяжчих умовах десятирічного заслання; його дух залишився незламним: "Карають, мучуть, але не кають", — казав поет. Шевченко є єдиний у нас поет, який усіма українськими партіями оцінений по заслугі, бо для всіх його творчість цінна й зрозуміла. Це наша рання зоря, що сяятиме в нових днях вільної сім'ї незалежної соборної Української Держави!

Джерзі Ситі, листопад, 1960.

Навчаючи інших — сам учись.

Сенека

Слово подібне бджолі — воно має мед і жало.

Талмуд

БАТЬКИ ТА ДІТИ

М. В. Вовчик-Блакитна

Заходи усунення та попередження дитячих вередувань і впертості

Як же слід поводитись з дитиною, що вередує чи виявляє впертість? Якої тактики слід дотримуватись?

Відшукання потрібного в тій чи іншій ситуації підходу до дитини справа не проста і, безперечно, творча. Немає якогось універсального методу боротьби з капризами та впертістю, не існує й готових рецептів на кожний випадок життя. Залежно від того, чим викликана дитяча неслухняність, впертість, вередування, від того, чи випадкове це явище, чи хронічне, мусять застосовуватись різні заходи, той чи інший підхід до дитини. Але в усіх випадках він має бути індивідуальним. Лише добре розуміючи і враховуючи особливості темпераменту і характеру дитини, її потреби й можливості, проникнувши в дійсні мотиви її вчинку, можна знайти потрібний для даного випадку тон і стиль поведінки з нею, не допустити несправедливості, що ще більше зіпсує справу. Тому головним правилом для дорослих, що мають справу з впертістю чи капризами дитини, мусить бути спокійна оцінка ситуації, повне самовладання. Немає нічого гіршого і шкідливішого, ніж необдумані й бурхливі реакції дорослого на кожен прояв опору дитини, намагання за всяку ціну зламати цей опір, примусити до покірності.

Адже дуже часто капризи і впертість дитини, як це вже було показано, є сигналом того, що не задоволені ті чи інші її законні вимоги. Тут потрібна лише добра воля і розсудливість дорослого для того, щоб усунути причину її невдоволення. Досить нагодувати голодну дитину, покласти спати втомлену тощо, і вона заспокоїться. Капризи та впертість, що зв'язані з хворобою дитини, вимагають особливо дбайливого ставлення. Хворим дітям слід приділяти якомога більше уваги, пам'ятати, що вони потребують більше ласки, ніжності. Але у вияві уваги, турботи батькам слід дотримуватись розумної міри. Схвильовані, жалісливі обличчя дорослих, що упадають коло ліжка хворої дитини, навіть і сама та поспішність, з якою вони виконують кожне її бажання, вселяють у дитину переконаність, що хвороба її небезпечна, страшна, породжують почуття жалощів до себе, ослаблюють силу її опору хворобі. Насправді ж не охання і ахання, а створення спокійної, бадьорої атмосфери є найкращим виявом турботи про хвору дитину, розумної любови до неї.

Дуже часто капризи і впертість дитини є наслідком незнання, нерозуміння дитиною того, що можна, а чого не слід робити. Адже часом вимога її є справедливою сама по собі, але саме зараз виконати її не можна. Бажання, яке в даний момент з тих чи інших серйозних причин неможливо

задовольнити, є в цей момент об'єктивно несправедливим бажанням і настоювати на ньому, значить вередувати, виявляти впертість. Але дорослі часом забувають, що дитина, не завжди може зрозуміти важливість тих причин, що перетворюють резонну ще вчора вимогу в недоцільну. Чим менша дитина, тим важче їй зорієнтуватись в обставинах, вирішити, чи законна її вимога в певному конкретному випадку, чи ні. Часом досить буває роз'яснити дитині, чому те, чого вона домагається, є недоречним, щоб ліквідувати назріваючий конфлікт.

Іноді, там, де це допустимо, слід дати й самій дитині переконатись в тому, що її бажання нерозсудливе, шкідливе для неї самої. Доторкнувшись до гарячого чайника, дитина зрозуміє, що мати мала рацію, забороняючи їй це, вдруге вона не виявлятиме до нього такої непереможної прихильності.

Особливо великої тактовності й терпіння з боку дорослого вимагають ті випадки капризів та впертості, що є наслідком помилок, допущених раніше у вихованні дитини. На магічний вплив суворих заборон чи погроз розраховувати тут не доводиться. Адже дитині важко переламати себе відразу, по-справжньому важко позбутись поганих звичок, навіть і тоді, коли вона щиро цього бажає. Лише поступово, змінюючи відповідним чином умови життя дитини, діючи наполегливо, але спокійно, без криків і погроз, можна відучити дитину від поганої звички, ліквідувавши тим самим і постійне вогнище капризів, упертості.

Загалом у підході до дитини, що вередує, виявляє впертість, треба дотримуватись такого правила: не доводити справу до крайності, до афектів, намагатись ліквідувати конфлікт у самому зародку. Відкрита, пряма боротьба з дитиною з кожного приводу дає, як правило, дуже незначний, а іноді й протилежний результат. Окрім того, що вона збуджує, нервує і дорослого й дитину, самі перемоги дорослого, що кожного разу приводять дитину до покори силою погроз та покарань, в такій ситуації не стільки бажані, як шкідливі. Адже вони є водночас і постійними поразками дитини, що підривають її віру у власні сили, озлоблюють її проти дорослого.

Капризи та впертість значно легше перебороти не силою, а добром, не ударом "в лоб", а обхідними засобами. Дуже добрі результати дає, зокрема, переключення уваги дитини з недозволеного на якесь цікаве заняття, предмет. Завдяки властивій дітям вразливості й допитливості, живому їх інтересу до всього нового це дуже легко вдається (тим легше, чим менша дитина).

Ніби не помічаючи, що дитина починає капризувати, хникати, можна спокійно попросити її щось зробити, принести, узнати. Можна, роблячи вигляд, що не звертаємо уваги на дитину, зробити щось таке, щоб її зацікавило — почати вирізати зірочку з паперу, взяти в руки книжку з малюнками, якусь іграшку тощо. Заінтригована, зацікавлена дитина відразу перестане плакати, забуде про те, чого тількищо добивалась. Якщо дитина вперто відмовляється виконати нашу вимогу, добре буває створити таку ситуацію, коли б вона сама захотіла зробити так, як потрібно. Ось, наприклад, дитина відмовляється йти гуляти, але мати серйозно й спокійно просить її вкинути листа, провести її до крамниці, бо слизько тощо. Дитина охоче береться виконувати доручення, забувши про недавній опір.

Коли мати бачить, що дитина зайнята чимось цікавим і відчуває, що тут можна чекати опору, капризів і сліз, краще замість суворої й різкої ви-

моги жваво й весело сказати їй: "Скоріш, скоріш... кидай все — підемо гуляти. Що ми побачимо сьогодні!" І тим же захопленим голосом перерахувати, що можна буде зустріти на прогулянці. Але при цьому слід робити так, щоб дитина не могла помітити що, не виконуючи одного її бажання, ми натомість пропонуємо їй щось інше, не менш цікаве для неї. Інакше вона й надалі пускатиме в хід крик і сльози, усвідомивши дійовість цієї зброї.

Саме для того, щоб діти не могли зробити такого висновку, дорослі мусять навчитися зберігати рівновагу, хоча б зовнішній спокій в поведженні з ними, приховувати своє занепокоєння й роздратування.

В усіх випадках дитячої неслухняності спокій дорослих, їх видима байдужість до вихваток дитини, висловлювана ними впевненість в тому, що це якийсь випадкове непорозуміння, найкраще заспокоюють збуджену дитину, приводять її в стан рівноваги.

Треба взяти собі за правило приділяти якомога більше уваги, бути ніжними, ласкавими й веселими з дітьми в той час, коли вони спокійні, і бути дуже стриманими, не виявляти інтересу до них тоді, коли вони вередують. Можна й треба втішити, приголубити дитину, якщо вона злякалася, боляче вдарилась, ображена, але ні в якому разі не слід заспокоювати її, умовляти, розпитувати і втішати, якщо вона криком і сльозами хоче привернути до себе увагу. Разом з тим дорослі не повинні дозволяти собі відповідати криком на крики дитини, надмірними заборонами на її нерозумні вимоги. Роздратованість матері чи батька, їх несправедливі часом докори, гнівні окрики, погрози: "Та перестань же ти, нарешті, нестерпна дівчино, горе ти мое!" "Ну, це просто неможливо, коли це скінчиться...?" і т. п. ніколи не дають потрібного результату. Ображаючи дитину, вони лише підливають олії в огонь, озлобляючи її і роблячи неможливим спокійне й мирне вирішення конфлікту. Довгі нотації, грізні заборони, шльопки також погано допомагають: виведена з рівноваги гарячково збуджена дитина не в силах обдумувати і оцінювати свої вчинки: уступивши на хвилину дорослому від страху чи від болю, вона знову береться за своє, ще з більшою впертістю.

Але, не приховуючи від дитини, що вона неприємна нам, коли капризує, виявляє впертість, що нам не хочеться з нею бути, її слухати, ні в якому разі не можна принижувати її гідність, ображати самолюбство. Не слід соромити її при інших, говорити, що вона взагалі така вперта, вередлива, "знов те саме", "як завжди". Розумна любов диктує батькам правильний підхід: не вдаючись в довгі розмови, вони вміють дати дитині зрозуміти, що вірять в неї, певні, що вона подумає і зробить як слід. Добрий ефект дають поради й вимоги, висловлювані в формі побажання, ніби між іншим: "Шкода, що ти розвередувався. У нас з тобою сьогодні якраз багато важливих справ" і ін.

У деяких випадках можна захопити дитину в жартівливій формі, висловити легкий сумнів в її можливостях, "прогнати впертість, каприз": "Ой, бачу, що це не скоро скінчиться". Дитина, як правило, хоче довести дорослим свою силу і, впевнено заявляючи: "Захочу — перестану!", дійсно перестає.

Ні в якому разі не слід обіцяти дитині якусь нагороду за те, що вона перестане капризувати. Це тільки укріпить її певність у всемогутності її вередувань, і вона все частіше пускатиме їх у хід.

Оскільки і впертість і вередування — це адресовані дорослому вияви

невдоволення, заспокоююче діє ізоляція дитини чи усунення того, "кому вона плаче".

У деяких сім'ях заведено порядок: "Хочеш повередувати — вийди в другу кімнату". Може вийти з кімнати, покинувши "поле бою" й сам дорослий, залишивши дитину наодинці з її претензіями і капризами. Можна сказати їй приміром так: "Щось мені це вже набридло. Ти поплач, а я піду покищо почитаю. Коли кінчиш — скажеш". Плакати й кричати без свідків дитині швидко надочучить, вона заспокоюється, часто сама бачить, що неправа, і приходиться просити пробачення. Карою може служити стриманість батьків по відношенню до дитини, що вередує, її не голублять, лаконічно відповідають на запитання, коротко дають розпорядження. Проте не слід зловживати цим заходом, пам'ятаючи, що він виправдовує себе лише доти, доки дитина сама шукає примирення, намагається загладити свою вину. Треба не пропустити цього моменту, бо довго переживати свою вину дитина ще не може, вона відволікається чимось іншим і перестає звертати увагу на дорослих, що так само сердяться.

Витриманими і спокійними треба бути і з вередливою дитиною, яка звикає капризами, голосним плачем і криком добиватись недозволеного. З цим легко можна покінчити, якщо дорослі не дозволяють собі кінець кінцем поступитись дитині. В кожному такому випадку батьки всім своїм поглядом мусять показати, що хоч поведінка дитини і засмучує їх, але не може примусити змінити їхнє рішення. Дитина має усвідомити, що все розумне й корисне їй дозволяють і дають, а того, що непотрібне чи шкідливе, вона нізащо не одержить. Тому те, що можна дозволити дитині, треба дозволити охоче, по першому ж її слову, не чекаючи її сліз і крику. Якщо вона плачем і криком вимагає таку річ, яку можна б було їй дати, мати мусить твердо сказати: "Ти одержиш це, але тільки тоді, коли перестанеш плакати" і ні в якому разі не виконувати її бажання, поки плач не припиниться. Якщо ж те, чого дитина просить, дати їй не можна, треба прямо сказати, що скільки б вона не кричала, вона не одержить бажаного. Старшим дітям слід пояснити причину цього, якщо ж вони ще малі, треба коротко відмовити й зайнятись своїми справами.

Якщо дитина починає вередувати за столом, відмовляючись від однієї страви й вимагаючи іншої, треба спокійно, без окриків і умовлянь, сказати їй, що нічого іншого вона не одержить, а якщо їй не подобається те, що в тарілці, то вона може і не їсти, і дійсно забрати в неї цю страву. Зрозумівши, що дорослі не жартують, дитина, якщо ще й спробує раз-два вередувати, то надалі вже напевно перестане, не бажаючи лишитися голодною.

Але невідступно добиваючись того, щоб наші серйозні вимоги неодмінно виконувались дітьми, треба разом з тим поважати їх природні нешкідливі бажання, входить в їх інтереси. Так, якщо ми бачимо, що дитина захоплена малюванням, а вже наближається час обіду, варто заздалегідь підготувати її до неприємного для неї факту, а не вимагати виконання наказу негайно. "Домалюй ще цю квітку, а тоді йди їсти", — каже мати, використовуючи так званий "метод відстрочки".

Отже, заходи боротьби з дитячою впертістю й капризами можуть бути дуже різноманітними і ефективність їх залежить від багатьох факторів. Але основною умовою успіху є розумна любов і повага батьків до дитини. Вона допоможе правильно зрозуміти, чим викликана неслухняність дитини,

її опір, підкаже найбільш вдалий тон, найкоротший шлях до ліквідації впертості та вередувань.

Проте жадні спроби ліквідувати капризи і впертість з допомогою тих або інших розрізаних заходів не приведуть ні до чого, якщо лишається ґрунт для проявів неслухняності. Там, де загальна лінія виховання проводиться правильно й послідовно, легше буде і в кожному окремому випадкові знайти потрібний спосіб. Тому головним, та власне й єдиним засобом попередження вередувань та впертості дитини є створення таких умов, що забезпечували б правильний фізичний і моральний її розвиток.

Першою умовою цього є вдумливий, серйозний підхід до неї, справжня вимоглива, діяльна й щаслива дружба між маленькими та великими. Така дружба є там, де батьки не тільки люблять, а й по-справжньому поважають своїх дітей, розуміють їх інтереси і прагнення, близько до душі приймають їх радощі й невдачі. Діти дуже чутливі до справжньої уваги і платять за неї широкою відвертістю і повагою. Чим природніше складаються відносини між дорослими і малими, тим легше йде і весь процес виховання, тим менша потреба в спеціальних виховних заходах.

(Далі буде)

Учасник

Зацікавлення українського жіноцтва виховними проблемами

На запрошення ЛУКЖ д-р Салабан із США мала нещодавно в Торонті цікаву доповідь про "Психічні зміни у дітей шкільного віку". Доповідачка на основі широкої практики і відповідної літератури з'ясувала цілий загальний процес даної проблеми. Почала вона від вяснення питання, "що розвій чи поодинокі випадки завжди мають свою причину, але не можна на основі одного факту створити повної картини". Для підтвердження цієї думки доповідачка навела факт відкриття Робертом Кохом відокремлювання бактерій холери, із чим аж ніяк не погоджувався екстерніст Петенгофер. На доказ, що він має рацію, що культура бактерій холери не існує, Петенгофер випив ці бактерії і вони йому не пошкодили. Не пошкодили, бо організм був відпорний, але це не значило, що такі бактерії не існували. На психологічний розвій людини складається ряд причин. Певні ціхи є вже в генах, інші витворюються на протязі дев'ятимісячного розвою в середині матки, а інші допозняються після породу дитини. Кожне з нас може заобсервувати чи запам'ятати дещо із тих психологічних прикмет із зарання своєї молодости чи то дошкільного, чи шкільного віку. Доповідачка взяла під увагу шестилітній протяг дошкільного віку, поділяючи його на три періоди:

1) Перший рік — вплив матері і її вербальний вплив на дитину. Дитина починає комунікувати свої відчуття — тривогу, жах тощо. Вона вже вчиться терпіти певні невігоди та наростає ґрунт для зв'язку з батьками, особливо з матір'ю.

2) У другій фазі розвою дитина починає ставити перші кроки, починає розуміти мову і сама дещо говорить та вивчає певні волонтарні і неволонтарні функції. Зрозуміло, що це не дається дитині легко. Тут

треба доброї волі дитини, що в значній мірі зумовлено взаємовідносинами з батьками. В цьому періоді дитина починає вперше заявляти своє "ні" і дуже багато залежить від матері, на який шлях вона скерує дитину.

3) Остання фаза, це п'ятий-шостий рік, коли дитина "відіграє" певну роль в оточенні — татів або мамин синок чи доня, відносини до братів чи сестер. Тут дитина починає вже замислюватись над тим, як вона має ставитись до оточення. В цьому періоді батько-мати мають уже свої відповідні ролі. Батько перестає бути нянькою — помічницею матері, і має в очах дитини своє призначення як голова сім'ї. В очах дитини зростає його авторитет і вона починає ставитись до нього з ре-спектом.

У пізніших роках дитина набуває щораз нові прикмети, і вже в ранньому шкільному віці починає формуватись характер дитини.

Дуже важне, щоб у тому часі дитина знайшла свої власні, влучні відповіді на життєві питання. Одне з них — це "секс". Відповідь батьків мусить бути завжди проста, ясна і правдива. Не треба давати в той час на просте питаннячко дитини цілу "лекцію" таємничим голосом, як при розкритті смертельного гріха, говорити про все, зв'язане із питанням сексу. Ні, доволі дати одну коротку відповідь на те, про що дитина питала.

Відповідачка відзначила, що деформуючі впливи в дошкільному віці впливають від'ємно в майбутньому. Це часто веде до того, що дитина втрачає власну волю. Дитина хоче знати і мати опору — батька чи матір, чого найкращим прикладом послужить такий факт. Доня чи син бавиться надворі, а тут раптом без будь-якої причини вбігає в хату і, нічого не сказавши, вибігає. Деякі матері турбуються тим, не вміють собі таких явищ пояснити, а це ж просте. Дитина майже підсвідомо хоче почути, побачити, відчутти своїм еством, що її ненька, її друг і оборонець є там, у тій кімнаті, що вона не самотня...

Друга проблема матерів — це осамітнення дітей в гурті інших. Дитина почуває себе чужою як її не навчено бавитись як самій, так і з батьками чи іншими дітьми в родині. Не раз це мститься на дітях і вони довго, а то й завжди почувають себе осамітненими, і інші діти не приймуть їх у своє коло.

У школі ролью батьків виконує вчитель. Це можна виконувати належно і справно тільки тоді, як метод виховання батьків не відрізняється від методів школи. Завжди добре батькам тримати стислий контакт зі школою і інформувати вчителя та інформуватись від учителя щодо виховання дитини.

З моментом, коли дитина починає ставити перші самостійні кроки, її треба скеровувати у властиве річище виховання. Перш за все дитину треба навчити працювати, бути допоміжною. Буває, що дитина рветься до праці, хоче замітати, помагати в митті посуду, а мати обурюється, бо вона перешкоджає їй в праці, бо вона ще мала, а за кілька літ пізніше мати хотіла б, щоб дитина їй допомогла, та в дитини вже відпала охота — нагода чогось дитину навчити пропала, тепер уже запізно...

Щодо конфліктів між батьками й дітьми, то вони бути мусять. Їх не треба боятись, але треба уміти ставити їм чоло. Дитина мусить відчутти батьківський авторитет і потурати їй у цьому аж ніяк не вільно.

Інша важлива проблема, що її порушила доповідачка, це коментарі до модерної тенденції батьків "бути дітям товаришами-друзями". На думку доповідачки, таке ставлення батьків не відповідне, бо діти перш за все потребують батька й матері у їхніх власних ролях батьків.

Щодо розваг, то не слід втягати дитину передчасно в коло зацікавлень і розваг для старших, особливо тих, де основну роль відіграє статеве почуття, як от забава, звана "фліртом", салонові танки тощо. На це прийде час у їхньому властивому статевому зростанні. Місце невідповідних розваг нехай займе руханка, спорт і рухові ігри, конче потрібні дитині, коли вона доростає.

Щоб належно виконати завдання, покладене на батьків, треба батькам належно усвідомити собі і вивчити свої права й обов'язки. Треба знати, які їхні ролі в цьому процесі, які обов'язки, яка відповідальність і які похибки можливі та як їх оминати чи справити. Бувають випадки, що мати, яка — скажім одверто — не бажала мати даної дитини, опісля "кається" і старається згладити свою провину надмірними пестощами чи потуранням дитині, — не є належною матір'ю. Краще "змисмо свою провину" тим, як будемо до дитини ставитись в міру потреби навіть суворо, але правильно, належно.

Виховання патріотизму в дитини це теж вельми складна проблема. Є два роди патріотизму — один це "гурра патріотизм", а другий це підготовка дитини до жертвенної і активної, повсякчасної праці для України та для української справи. Дітям треба дати на власному взірці працю, а не хмару гучних слів. Батьки перш за все повинні активно включитись в громадську працю, дбати про те, щоб їхня дитина говорила і знала українську мову і змалку включалась — спершу з ними, а потім і самостійно в громадську працю.

Повертаючись до справи рідної мови, доведеться ствердити загрозливе ігноранство в цій ділянці. Наша дитина, щиро кажучи, знає тільки оте "бейсіг", тобто найпростіші, конечні слова щоденного вжитку, як от назвати, що подано на обід, частини убрання тощо. Із дитиною треба батькам працювати, треба говорити з нею українською мовою, порушуючи всі життєві проблеми і вчити дитину культурно і грамотно відповідати на питання із різних ділянок життя.

Багато батьків уважає, що для дитини найважливіший комфорт рідного дому — як же убогі духом оті батьки! Для виховання дитини важна духовна атмосфера і родинна гармонія, важне довкілля, друзі батьків — українці такого ж роду і таких зацікавлень, важне українське товариство та праця української громади. У нас чомусь перервані або занехаяні товариські зв'язки, а яке ж важливе у вихованні, у вивченні рідної мови і рідних традицій піддержування товариських зв'язків із родинами, де є теж такі, як ваші, малята і такі ж духові та культурні зацікавлення...

І вкінці мені видається, що я досить широко і хоч довільно, але докладно переповів зміст цієї цінної доповіді. Після доповіді відкрито дискусію і я, мгр. Товстяк та багато пань порушували багато проблем, що стосувалися теми доповідачки, діставши від нашого фахівця добрі відповіді. Після доповіді мгр. В. Товстяк висвітлив дві цікаві фільми, пов'язані тематично із доповіддю, одно слово, вечір не пройшов намарне

ВИХОВАННЯ І НАВЧАННЯ

о. д-р Ір. Назарко, ЧСВВ

Джаз у житті молоді

Не тільки перед війною, але й тепер мало не в кожному ресторані та льокалі для розваг лунають рвучкі тони джаз-банду. В кожному більшому місті навіть дитина знає, що таке джаз (Jazz). Джаз — це мелодія рвучка, нагальна, пристрасна, що цілою каскадою галасливих фуг шарпає нерви. Чужа йому гармонія і рівновага тонів, чужий йому спокій і погідний настрій. Він свідомо витягає понад міру і сильно акцентує окремі крикливі тони. Але джаз панує не тільки в музиці, він опанував майже всі ділянки життя сучасної людини. Джаз панує в сьогodнішній поезії, бо т. зв. футуризм — багатий на крапки, а вбогий на зміст — це не що інше, як тільки поетичний джаз. Джаз опанував малярство, джаз панує в спорті, танцях, навіть у моді. Що більше, джаз опанував сьогodнішню молодь цілковито так в її думанні, як і в її чинах. Шалене темпо сьогodнішнього життя можна окреслити цим коротким словом: джаз.

Джаз — це передусім викривлення й опоганення мелодії, образу чи жесту. Своєю нагальністю і неспівмірністю джаз викликає надмір вражень та напругу всієї істоти. І саме під цим оглядом джаз відповідає успосібленню сьогodнішнього покоління, що всюди невгомно шукає тільки нагальних вражень та сильних гарячкових потрясень. Тому джаз — це вираз сьогodнішнього духа часу. Сьогodнішній дух часу є ворог усякої рівноваги та спокою. В усьому шукається тільки надміру й розваги. Майже ніхто сьогodні не йде втертим, спокійним шляхом. Якщо молодь хоче добре почуватися — то треба її з усією силою вибити з її нормального річища. Безустанні потрясення і нагальна шарпанина стала психічною konieczністю сьогodнішньої молоді. Нерви нинішньої молоді людини мусять дрижати від безустанного напруження, бо монотонність її вбиває. Так. Сучасна молодь — це покоління джазу. Розгублення, надмір і подразнення — це конечні елементи її життя. З цього самого джерела випливає бунт проти засад моралі.

Джаз народився в Америці, в країні, що була найбільш пригожа для розвитку цього напрямку, бо вона зосередила в себе найрізноманітніші елементи від крайнє пуританських до суто реалістичних. У цьому крутіжному конгломераті зродився рух, що переходить в безустанний неспокій і шалений поспіх. Американець не знає спокою, його безупин-

і залишається тільки побажати, щоб наші пані не тільки в Торонті, але й по всій Канаді та США розгорнули подібну працю на виховній ниві, а д-ра Салабан рекомендуємо всім як прекрасну, фахово обізнану із справами доповідачку і віримо, що вона радо відгукнеться на запитини інших.

Нью Гейвен, Конн., березень, 1961.

но абсорбує щось зверху. І назверху теж добачаємо в Америці неспокій, рух та надмір. Найвищі будівлі, найдовші мости, найлюдніші вулиці зустрічаємо в Америці. Найголоснішу мову, найкрикливішу музику, найяскравіші світла бачимо в Америці.

Джаз радше бере, ніж дає. Джаз — це ворог глибокої думки і призадуми, він виснажує ум молодого людини, ослаблює волю, вбиває ніжні порухи серця та вичерпує духові сили. Джаз узяв в своє посідання весь цивілізований світ. Нема, мабуть, такого закутка в усім світі, куди б не доходили звуки джазу. Від долин до найвищих гір лунають його крикливі оклики. Джаз є всюди. Він тягнеться за нами як невідлучна тінь. Що більше, без перебільшення можемо сказати, що сучасна молодь і джаз — це одне. Вони сплелися нерозривно, вони одне одному обопільно належать, себе знаменито розуміють і спільно виголошують своє життєве "вірую". І так буде воно доти, доки не промине сучасний стан розстрою і безладдя.

Коли людський дух віднайде внутрішній спокій, коли відвернеться від замішання і переяскравлених форм життя, а виплине знову на спокійні хвилі гармонійного життя, тоді настане доба тривких осягів у науці, розвитку благородного мистецтва і розквіту життя повного і всебічного. А щоб до цього дійшло, щоб молодь перемогла цього руїницького духа джазу, — їй конче потрібна інтроверсія та самопізнання. Сьогоднішня молодь мусить бодай деколи відриватися від зверхнього світу, а всіма силами душі всвердлитися в свої найтайніші думки, бажання і заміри. Самопізнання — це пізнання правди, а всяка правда збагачує наш дух. Роздума над собою відриває людину від буденщини теперішнього життя, підіймає її понад її щоденні турботи й злидні, а з тієї висоти молода людина немов орлиним зором добачує свою життєву мету та шлях до неї, добачує скороминучість усього земного, красу і вартість своєї душі, а такий психічний процес прояснює душу і родить у ній глибоке вдовілля. А від самопізнання кожної одиниці починається самопізнання і відродження всього народу.

Рим, лютий, 1961.

Б. Природолюб

Батьківська любов у комах

Якщо хтось думає, що тільки людина піклується своїми нащадками, то він глибоко помиляється. Матері й батьки тваринного світу теж турбуються і дбають про своїх малят, але тільки до часу поки вони самі зуміють здобути собі харчі та дати собі раду. Сьогодні розглянемо батьківську любов у комах.

Як це не дивно, але якраз комахи часто перевищують своєю батьківською любов'ю інших, більше розвинених тварин. Батьки-комахи дбають про відповідні вигоди для своїх діток ще перед тим, як вони виклюнуться з ячюк. Це тим більш дивно і подиву гідне, що більшість отих батьків-комах помирає, навіть не побачивши своїх діток, багатьом із них суджено згинути негайно ж по виконанні батьківських обов'язків.

Перебуваючи літом у лісі або на луці, часто можна побачити убиту

птаху, мертвого крота, миш чи іншу якусь падаль. Біля неї завжди можна помітити хмару великих блискучих жуків, які кружляють і щось роблять. Це так звані жуки-грабарі. Звичайно вночі чи в присмерку вони шукають падалі, обмацують її своїми одинадцятьма щупальцями і вп'ятох або вшістьох починають працю. Якщо земля під сподом даного трупа тверда, вони переносять його на інше місце. Слід зауважити, що ці малі трудівники починають працю з усіх кінців, щоб не перешкоджати один одному. Вони викопують землю під трупом і накривають нею трупа, так, що в цьому місці твориться горбок, який вони невдовзі зрівнюють, щоб нічим не зрадити поверхні землі. Поховавши трупа більше фу́та завглибшки в землю, самички пролазять до закопаного трупа і складають там протягом п'ятьох днів свої яєчка. По чотирнадцятьох днях із яєчок вилазять личинки, які після декількох змін стають дорослими жучками-гробокопами.

Уже в древньому Єгипті був знаний і у великій пошані жук-скарабей. Йому віддавано майже божеські почесні. Плоске тіло цього жука оздоблене чорним блискучим кольором. Передній край півкруглої голови має шість зубців, щупальці мають дев'ять членів, шийний щит і ніжки мають чорний бархат, а надкрильця злегка посічені. Турбота про майбутніх нащадків починається в жуків-скарабейів від того, що вони "місять" із гною маленькі кульки, в які самички складають яєчка. Після цього самець міцно чіпляється за кульку з яєчком і штовхає вперед, а самичка відштовхує — і так доти, аж доки вийде семетрична, кругла кулька. Тепер жучки дбають про те, щоб належно заховати кульки з яєчками. Вони викопують у землі глибоку ямку, в яку ховають кульку, а тоді засипають землею. Так роблять жучки із кожним яєчком і це їх так виморює, що вони гинуть, а їхнє нове покоління по певних змінах виходить на світ наступною весною.

Цікаве спостереження перевів один мистець в Італії. Він бачив, як кулька з яєчком скотилась у рів і жучок ніяк не міг її витягти, тоді він полетів і невдовзі повернувся із трьома жучками, які помогли йому викотити кульку з яєчком — і після цього відлетіли до своєї праці. Це стверджує, що навіть у комах розвинене чуття дружби і взаємодопомоги в нещасті, як теж те, що й вони мають спосіб порозуміння.

Є жучки, що звивають листки в рурку, склеюють їх липкою течю, яка виділяється при терті об листок, і там складають яєчка, а через вісім тижнів вилазить звідти жук — виноградний довгоносик. Інші жучки надгризають гілку овочевого дерева і просвердлюють серцевину і туди вкладають яєчка. Ще інші спеціально полюбляють сливи. Жучок складає яєчка в просвердленому, ще не зрілому плоді, але так просвердленому, щоб верхня шкірка не була ушкоджена, бо нею жук закриває дірку. Личинка жука не тільки вилягає в сливі, але й годується її м'якушем.

Цікаво приглянутись до подібної праці ос. Є один рід званий по-латині Оди́нерус, який на протязі цілого червня тільки те й робить, що дбає про своє потомство. В будь-якій глиняній стіні оса просвердлює на чотири-п'ять інчів завглибшки дірку, часто з покрученими лабіринтами і опісля наносить туди личинок листяних жуків, яких вона не вбиває, але пригломшує уколом в певне означене місце, це потрібне, щоб їжа для її личинок не гнила, не псувалась. Для одного власного яєчка вона вкладає до десяти личинок, а тоді заліплює вхід кусочком глини й летить провадити далі ту ж саму працю для інших яєчок.

Особливо подиву гідний інстинкт бджіл, про яких стітьки вже написа-

но цікавих речей. Вони наперед "угадують" стать нащадка, що виключається з кожного яечка. Для тих яечок, із яких вийде самичка, бджілка буде більшу хатку у вощині і забезпечує їх більшою кількістю їжі, бо вони значно більші від самців. Якщо бджола складає яечка в стару вощину, то вона суворо дотримується порядку, щоб воно попало в належне місце — самички в більші, а самці в менші очка.

У природі бувають і жорстокіші способи опіки над власним потомством, ціною життя інших. Певний рід ос, що живуть в соснових лісах, під час складання яечок полює на личинки жучків корогризків, яких відкриває якимось ближче незанимим нам чуттям. Знайшовши личинку, оса накидається на неї і, не зважаючи на звертання і згинання бідної личинки, завішує на ній своє яечко, знаючи, що в свій час з личинки зробиться кокон і її яечко буде мати затишний домок на зиму та ще й харч, бо личинка осистої кокона жучка, залишаючи тільки шкірку.

Над водою часто можна бачити чудову бабку в смарагдово-зеленому панцері. Тут не тільки мати, але й батько дбають про нове покоління. Вони спільно вишукують відповідне місце для складання яечок. Самець кінцем свого животика обхоплює шийку самички і так спускається в гущу очерету. Сівши на верхку очеретини, самичка нагинається луком і гострим закінченням животика прорізує верхню шкірку очеретини і вкладає туди яечко, опісля закриває це місце надрізаною шкіркою, притискає животиком на попереднє місце і обоє спускаються нижче по стеблині, повторюючи те саме, так доходять до поверхні води, але й тут вони не затримуються, а ниряють під воду, щоб опісля перелетіти на іншу очеретину.

Цікаво теж відзначити, на закінчення, працю жучка водолюба (Гидрофілюс піцеус). Цей блискучий, мов смола, чорний жук живе як у стоячих калабанях, так і в текучих річках та потоках. Хоча він виглядає дуже неповоротним, але вмів дуже спритно забезпечувати своє покоління. Цей жук складає яечка в квітні. Самичка лягає на воді — животиком догори і жде поки струмінь води чи вітрець не підгонять під неї якийсь листочок чи іншу рослину, тоді вона схоплює його і притискає до себе, до животика, із якого починає випускати біленькі ниточки по чотири разочки, із цих ниточок, при допомозі відповідного коливання їх в різні сторони, жучок тче павутину, що покриває увесь животик. Швидким рухом вона перевертається і переносить готову павутину на спину, а тоді тче таку саму другу, яку прикріплює до першої, так що твориться щось подібне до мішечка. Цей мішечок жучок наповняє яечками і, "зав'язує" у формі різка, що творить форму човна-душегубця, який привертає мішечок до попередньої позиції, якщо б його перевернув поштовх сильної хвилі.

І справді, чудесні діла Твої, Творче! Усе в природі має своє призначення, усе бореться за існування, а досвід поколінь учить витривалості і перемоги, даючи досвід пристосовування до обставин, що врятовує певні витривалі й досвідчені роди від заглади та загибелі.

Філядельфія, вересень, 1960.

Якщо б ти пізнав, із яких джерел впливає людський осуд, — перестав би домагатись признання та людської похвали.

Марко Аврелій

МЕТОДИКА І ШКІЛЬНА ПРАКТИКА

Педагог

Педагогічні вимоги до наших читанок

Дитина наче та губка всмоктує в себе все те, що подають сторінки книжки. Буває, що перша книжка залишає слід у серці дитини на все життя. Читанка — це за букварем друга найважливіша книжка, що як добрий і розумний провідник уводить дитину в наше довкілля і в світ чару та казки. Учні початкових клас довідуються з української читанки про минуле й сучасне нашої батьківщини і українського народу. Конкретно кажучи, початкова українська читанка — це джерело пізнання для учнів, незамінне знаряддя розвитку мови й мислення у дітей та формування самостійної праці над книжкою.

Визначні педагоги України, як от К. Ушинський, Х. Алчевська, С. Русова, Ващенко, Вагилевич та інші віддали багато літ праці і уважали, що виготовлення доброї читанки одне з найважливіших науково-педагогічних завдань. Навіть наш національний пророк Тарас Шевченко склав букваря для наших дітей. На досвіді минулого й сучасного наших кращих педагогів можемо ми, українці в діаспорі, дати нашим українознавчим, рідним школам добрі читанки. Тепер, в часі нормалізації нашого рідного шкільництва, відчувається потреба добрих читанок болючіше, ніж будь-коли.

Як же це зреалізувати, після яких вказівок, за якими плянами? Перш за все треба містити в таких читанках конечні і найдоступніші для дітей даного віку знання як про нашу батьківщину, так і про наше довкілля. беручи як підставу українську мову і її вимоги до дитини. Моральною основою читанки мусить бути навчання християнської церкви та глибокі патріотичні засади і все найсуттєвіше з українознавства.

Під дидактично-методичним оглядом, як слід складати читанки, може нам служити взірцем читанка К. Ушинського. Він дійшов до переконання, що в читанці конче потрібно подавати вправи на самостійне створення понять і подав у своєму "Рідному Слові" 36 таких вправ. У кожній із цих вправ слова, що означають різні речі чи явища, з'єднані в дві-три групи; назва групи — окреме поняття. Під цими ж групами, надрукованими звичайним шрифтом, подані ті ж самі слова, надруковані курсивом, але тут вони перемішані і учень мусить визначити, до якої саме групи те чи інше слово належить. В цей спосіб учень ознайомлюється з тим, як можна підібрати поодинокі частини із цілого, а з частин створити цілість. К. Ушинський виходив із основних засад: 1) Дитяча уява і 2) Дитячий досвід. На цих двох первнях має опиратись педагог у своїй праці.

Добираючи матеріали для читанок, треба брати під увагу, що, крім пояснювальних завдань, дитина мусить знайти в ній усе те, що допомогло б їй активно включитись у розповідь, а для цього мусить матеріал бути відповідно до віку підібраний. На це спрямовується увагу і при

укладанні практичних завдань при кінці тексту, і при поясненні слів і при ілюстративному матеріалі.

Треба теж звертати увагу на побудову, на конструкцію читанки. З довголітнього досвіду знаємо, що найкраще надається тут конструкція тематична. Кожна попередня тема повинна логічно або хронологічно пов'язуватись із наступною. Поодинокі твори треба розміщувати за спорідненням змісту, ідеї та за логічним зв'язком думок. Така побудова дає змогу створити змістовну і барвисту картину — певну тему і послідовно її розвивати та краще довести до свідомості учнів. На основі так пов'язаних казок, легенд, віршів чи оповідань легко усвідомити дитині цілу панораму — проблему українознавства.

У наших умовах особливо важно звернути увагу на мову читанок. Поминаючи те, що єдино вказана тільки літературна мова, треба починати вивчати її від основних, найзрозуміліших слів, оминаючи важкі, не раз незрозумілі навіть старшим, бо читанка для дитини в наших умовах не може служити місцем попису знаннів упорядника, але має виконати конкретне завдання — дати дитині потрібний запас слів української мови, дбаючи постійно про їхнє засвоєння і дальший ріст. Читанка не повинна служити дитині зовнішньою гімнастикою думки, але непорушною єдністю форми і змісту, повинна розвинути у дитини зрозуміння щораз нових понять і явищ, а разом із тим потрібних для їхнього означення слів і зворотів. Як бачимо, розвиток дитячої української мови дуже залежний від добре побудованих читанок. Добра читанка вводить дітей у світ нових понять, нових слів із ділянок, що не завжди знані їм із щоденного життя, із поточної мови з батьками.

Не слід, боронь Боже, складати читанку, як це досі у нас роблено, за особистим смаком упорядника, випадково, чи після того, які матеріали пощастило упорядникам підшукати. Я б пішов так далеко, що радив би ОУПК та ШР США розписати конкурс для наших письменників та поетів і після докладних нарад та вказівок нехай би вони виготовляли нові матеріали, підхожі на даних теренах нашого перебування. Тут треба б було брати під увагу підрахунок, скільки та які нові незнані дітям, слова вводиться, чи вони надаються для даної класи, чи тільки для читанок вищих клас. Треба теж мати на увазі, що кожне нове оповідання чи вірш не повинні мати більше як три незнані слова, а не як деякі автори читанок подають по п'ятдесят а то й більше незаних слів, і річ ясна, дитина в цьому лісі невідомого губиться, відстає, а зрештою знеохочується як до української мови, так і до рідної школи.

Конче треба теж на кінці читанки подати пояснювальний словничок трудніших слів. Цілком ясно, що пояснення до слів мусять бути точні, прості й зрозумілі. Пам'ятаймо, що незрозуміле дитині слово приходить до механічного заучування, а через те поступу в знанні рідної мови не буде. Словництво треба поділити на таке, що дітям невідоме — нові слова, і на таке, котре їм зрозуміле. Слів із попередніх років навчання не зараховується, бо дитина повинна знати і розуміти їх із попередніх читанок.

Дуже важно теж подбати про відповідний зміст читанок. Усі твори мусять бути насичені християнською етикою та любов'ю до рідного краю. Зміст поодиноких творів мусить бути виховний та будуучий. Мо-

ральне виховання треба сполучити із програмовим матеріалом українського національно-християнського виховання. На жаль, багато серед наших упорядників "вільнодумці" і тому питання християнської тематики поминають чи не доцінюють. Ще К. Ушинський писав, що: "На моральне почуття повинен впливати безпосередньо самий літературний твір, і цей вплив літературних творів на моральність дуже великий; той літературний твір є моральним, який примушує дитину полюбити моральний вчинок, моральне почуття, моральну думку, висловлені в цьому творі. Крім цього, всяка щира насолода красою, є вже сама по собі джерелом морального почуття."

Для естетичного видання треба підібрати найкращі зразки української мудрости — казки, пісні, легенди, прислів'я, уривки з кращих творів українських письменників тощо. Все це народне духове багатство мусить служити естетичному вихованню дітей. Дуже допоміжні при цьому культурні і мистецькі, підбрані відповідно до віку, малюнки. Вони мусять служити програмі і органічно включатись у зміст читанки, а не бути тільки прикрасою читанки. Пора зрештою викинути оті всі бездарні всоте передруковувані репродукції застарілих ілюстрацій, — треба йти слідами читанки "Золоті Ворота" із її оригінальними малюнками мистця М. Дмитренка. Не жаліймо грошей на добре видання читанки, бо відповідно добраний матеріал, належне графічне оформлення, включно з відповідним шрифтом та доброякісний папір і оправа книжки будуть помостом при вдержанні нашої дітвори при українстві, збудять в дітей любов до рідної мови і всього, що рідне.

Одне з найважливіших завдань читанки — навчити дитину читати, навчити її рідної мови. А для цього потрібне все те, що вже сказано, крім того, тексти повинні бути ляконічні, сюжети закінчені і мистецьки досконалі, бездоганні під оглядом стилю і мови.

Віriamo, що цих кілька думок, зібраних на основі досліду і практики різних фахівців наших і чужих шкіл, будуть корисні, а, крім цього, напевне хтось із наших педагогів подасть до журн. "Життя і Школа" свої власні міркування і тоді можна буде приступити до видання добрих читанок.

Торонто, 1961.

Павло Степ

Я ХОТІВ БИ...

Відлітають он гуси й лелеки,
і щоразу коротшають дні...
Друже любий, єдиний, далекий!
Не забув я тебе в чужині.
Та й забути не зможу ніколи,
сяє спогад в уяві моїй,
як удвох ми ходили до школи,
повні радісних мрій і надій.
Як блукали по скелях і кручах
на порозі своєї весни...
Віяв вітер карпатський співучий,
навівав нам солодкі півсни.

Де ти, друже, тепер — я не знаю...
Якщо можеш — мерщій озовись...
Чи вієне тобі вітер так з гаю,
як щасливим нам віяв колись?
Чи ти віриш в любов, справедливість,
у доцільність і щастя земне?..
Чи тебе не здолала мінливість,
і чи згадуєш часом мене?
Я хотів би про все це узнати,
твое слово хотів би почути:
а чи ваблять тебе ще Карпати?
Пам'ятаєш — туди нашу путь?

Третьяковская галерея

Іван Труш

Василь Стефаник

Силуєта

Хто бажав би вивчити характер українського народу, шукати його душі в літературі та прозрити душу його у його представників, квінтесенцію нашої літературної продукції пізнавати з лектури тих письменників, які досконало володіють мистецькою формою, тому я назвав би три прізвища: Шевченко, Франко і Стефаник. А щоб допомогти зацікавленим вказівками, я викреслив би з творів Шевченка одну чверть, три чверті з багатої, але нерівно вартісної літературної спадщини Франка, а натомість оповідання Стефаника я радив би усі прочитати! Усіх, до речі, дуже мало. Це була б лектура на декілька днів, але така сильна і своєрідна, що вона була б у силі сферу почувань поширити навіть у читача, якому не чужі, наприклад, твори світової літератури, до того вони настільки оригінальні, що читач мусів би дійти до переконання, що творча сила в літературі українського народу і його душа є зовсім індивідуальні і відрізняються від того всього, що дає нам Європа. У цих авторів помічається цікаве явище, як може у жодного з інших народів, у такій мірі, а саме: різка диспропорція літературних талантів супроти їх літературної продукції. Усі три вони виростають у скромній скарбниці нашої молоді літератури, немов би три могутні дуби у молодому лісі. Глибоко і широко запусають вони коріння у рідну землю, могутні є їх пні, ярко зеленіють їх листя, але корони їх не досягають хмар. Уважно ознайомлений з тереном спостерігає, легко запримечає перепони, що гальмують їх зріст, і, коли він вглиблюється у дослідження цього явища, він здригається від важкої долі найкращих синів народу, які мусять жити у найневідрадніших умовах і найбільш несприятливому оточенні. Характерною рисою нашої літератури є її народність. Індивідуальних прикмет у Шевченка, Франка і Стефаника треба дошукуватися у їх походженні. Всі три вони селянські сини. З-під рідної стріхи винесли вони незрівняну, але пасивну вразливість до подій і краси природи, чутливість і майже хворобливий сентиментальний квітизм, що в їх літературній творчості змінюється у глибоке захоплення, даліше, любов для всіх тих, що є їм найближчі, себто, убогих, слабих, нещасливих та поневолених.

Але ми бажасмо ближче зайнятися одним Стефаником. Василь Стефаник зараз, в другій половині тридцятки та дотепер, написав заледве дві збірки більших і менших оповідань та етюдів. Він один з найвизначніших новелістів. Молоді письменники, коли почують у собі легкість крил фантазії, звичайно пишуть багато та спішать друкувати свої твори, тому у старшому віці, коли їх талант дозріє, вони раді б половину своїх первісних творів, недбайливо опрацьованих та невиношених досить у серці, знищити. Стефаник має ту добру прикмету, що він не брався надто швидко до великих композицій і не писав забагато малих етюдів. Декого він не вдовольнить, бо твори його надто короткі. Проте читач, що любить цікаву літературу та сильні враження, буде дуже вдячний письменникові за його лаконічність,

бо втомившись болючими враженнями, якими поет шарпає його серце, зрадіє, закінчивши лектуру. Сам автор не повинен соромитись своїх первісних молодечих творів. Дві малі збірки поем Стефаніка — це перші кроки велетня.

Напряма народності у своїх творах виявляє Стефанік у "Дорозі". До ніг генія стелиться широко природа в момент, коли він батьківську білену хату покидає та прямує в далеку дорогу. По дорозі зустрічає батраків, які тяжко, в поті чола, працюють на хліб щоденний, які поодинокі безсилі, а в масі, в тисячах — могутні. Так власне в масі бачить їх поет, коли він споглядає на тисячі голів, його зворушує їх вигляд. "З їх уст він злизував слова, на очах читав думки, а з сердець пив почування... І коли раніше кричав зарево зродило сонце, серце його зродило пісню". В душі поета з'явився захоплення, і так пішов він далі. І ось зі смутком у серці дивиться він на лани збіжжя з безчисленими, а тому й могутніми робітниками, які у поті чола, одягнені, як на свято, в білі сорочки, добувають з землі свій хліб. На свіжозораній землі під віялкою зустрічає поет свою любов, як дитина простягає до неї руки, але у відповідь одержує відмову. Останки погідного настрою пропадають у поета, і дальший шлях його понурій. Розчарований, він благає Бога визволити його від важкого завдання і не змушувати йти далі цією стежкою. Він падає на могилу своєї матері, цілюючи гілку молоді яблунки і обезсилений бредє далі, рахуючи могили, а коли лишає позаду соту, сто перша буде його власною. Закінчення нагадує народню поезію, як казка, хвилюючу, і дає зрозуміти, що читач не має тут діла з індивідуальними, реальними переживаннями.

"Дорога" задумана символічно і символічно опрацьована. Дуже важко передати короткими, простими словами зміст цього геніально задуманого ескізу. Треба читати твір в оригіналі, щоб відчуті поезію та могутній вплив поета на себе. "Дорога" Стефаніка — це ключ до розуміння української літератури, а тут — увертюра до всіх його дотеперішніх оповідань. Той самий меланхолійний настрій того самого поета і тих самих людей, яких ми в масі зустрічаємо в "Дорозі", виводить поет групами або поодинокі у своїх оповіданнях, в яких він так по-майстерськи читає в їх душах.

Улюблений терен для Стефаніка — це село. Чого тільки не уявляє мішух-турист собі при цьому слові: смачний сир, молоко, свіже повітря, любовні ідилії на дорогах, сильні, не викривлені впливом міста люди та спокійне сімейне життя у мирі і коханні. Нагло він прочитав книжку Стефаніка. В ній розповідає поет про речі у житті села, які з здивуванням та жахом читаємо — коли у душній час жнив хворі матері, опущені в їх хатах в нужді, гинуть; коли останні хвилини життя хворої на легені Катрусі тяжко затроює повна любови, але без зрозуміння, поведінка її батьків! Коли вдовець Гриць Летючий з безвихідної нужди веде своїх двох улюблених дітей до річки топити, бо не може їх прогудувати і т. п. Це все розказує він простими словами, без усякої афектації, щоб вишуканою фразеологією переконати читача, але в настільки майстерній психологічній конструкції, що читач без застереження вірить йому. Під час читання ви відчуваєте себе втомленим від потрясіння, і читач радісно вітає заголовок оповідання "Травень", з надією найти відпочинок. Це дійсно одно з найкращих оповідань в книжечці, та що торкається надії на відпочинок — повне розчарування. Про теплий веселий травневий настрій згадується тільки в кінцевих рядках: "Сонце засіяло над ним сміючись та пестило його, не-

наче рідна мати. Квіти цілували його нещасне волосся. Пільні сверщки стрибали над ним тут і там. Він спав спокійно, і його чорні руки були як би прибиті до його брунатного тіла". Гарні слова, але не хвилюючі. Так, як хвилюють вони, коли бідака, усіх благ землі позбавленого, переслідують на його шляху! Коли він годинами терпеливо жде поміщика, з пошаною стає перед ним з капелюхом у руці, з проханням праці чи служби, на те щоб вкінці дурний багатий нероба прогнав його геть! А далі, коли робітник мандрує у найближчому селі, перед палатою пана онесмілюється та не може увійти у подвір'я, і перед воротами падає втомлений, напівпритомний у траву та засинає.

При кінцевих рядках читач глибоко відпочиває та благословляє місяць травень, який розстелює для втомленого мандрівника свій м'який, зелений килим, благословляє сонце, що гріє його своїм промінням. Стефаник описав теж осінній настрій в оповіданні, так оригінальному та гарному, яких більш, може, і немає. Це не поетичний опис жовтого листя і голих нив, сонцем спалених. Люди тут змальовані — що картина Мілле.

Переказувати короткий зміст цього немає сенсу, а для мистецького порівняння можна тільки згадати картину Мілле "Ангелос" ("Вечірня молитва").

Стефаник змальовує східньогалицьке село у сірих і чорних барвах. На ясні ефекти він дуже скупий. Чи він не любить селянина, змальовуючи так чорно? Чи ненавидить, може? Він не може ненавидіти українського селянина, бо він сам селянин і тому є знавцем його темних рис, як і ясних. Він любить селянина, як Іван Дідух у "Камінному хресті" любить свою жінку, який лає її і глузує з неї. Він любить селянина потаємно, у своїх творах, між рядками. Кілька років тому Стефаник студіював у Кракові медицину. Та до ґрунтування студії взагалі, а особливо для студіювання медицини він не мав замилювання. З нього не вийшов лікар, і це щастя для хворих. Зате він цікавиться справді поперхово, але дуже гаряче політикою, передовсім соціальним питанням, і це привело його у віденський парламент. Тоді, власне, було серед галицьких українців проголошено гасло гуманізму і демократичних доктрин, які прийшли до нас зразу з Женеви, опісля з Софії. Російська література не мала на письменника тривалого впливу.

Це був якраз час національного пробудження у сучасному дусі, створення та діяльності української радикальної партії. Тоді всі ми були агітаторами і перед соймовими чи парламентськими виборами їхали у село. Стефаник теж. Ціла діяльність була присвячена селянинові. Стефаник вирішив врешті заговорити про селянина. Його мова була могутньою — ми всі плакали, читаючи його оповідання.

Треба спеціально підкреслити спосіб його вислову. Він простий, короткий і могутній. Коли поте вживає порівнянь, вони надзвичайно влучні, як в українського селянина. Селяни, однак, бувають банальні у своїх довгих оповіданнях, не вмючи окремих епізодів зв'язати, хоч вони бувають гарні. Можливо, що це явище було і у Стефаника, коли б він, як початкуючий малар, став писати романи. Та він, як ніхто у нашій літературі, умів обмежувати банальність. Ніхто із наших письменників не уміє так економно обходитися своїм талантом, як він. Досвідчений читач помічас у кожному оповіданні Стефаника, як автор цілий запас почувань і спостережень відносить до даного явища, деякі діалоги, і це помічається навіть у найменших етюдах, так тяжко розгортаються, що маєте враження, немоз би йому

було важко довести нитку до кінця. Подібне почування втоми читача після прочитання обох томів його творів.

Мимохіть насувалось питання: чи зуміє Стефаник і далі так творити? На це питання відповів Стефаник повною мовчанкою з того часу, тобто ми його мовчанку пояснювали собі як брак творчості, а не лише як перерву у видаванні творів. Автор мовчав тому, бо він не в стані творити ще більш досконало, або не бажав повторюватися в своїх оповіданнях. В обох випадках він поведився як правдивий мистець. Українська література славиться багатьма блискучими рисами, одного їй, однак, зовсім бракує: вона не має зовсім письменників, які зміли б вірно зображати людську постать, індивідуальність людей та наслідувати їх.

Стефаник є портретист, але він дає нам мистецьки схарактеризований та індивідуальний тип селянина з його місцевим діалектом; тут і там цілі тонко схарактеризовані сцени, моменти і настрої, але він не доходить до індивідуальної характеристики окремих осіб. Коли ви прочитаєте до кінця його оповідання, маєте враження, що ви багатько пережили, багато дечого цікавого бачили, що довго і ярко залишиться у вашій пам'яті, але ви не зрозуміли ні одної особи. Ми бачимо села під час якоїнебудь їх діяльності, деякі характерні їх риси, які у відповідних моментах виявлялись, але жадне лице не запам'яталося вам.

Усі герої стефаниківських оповідань — це типи, яких ми бачили принагідно, яких важкою долею ми живо цікавились, щоби в кінці з ними розстатись, як з незнайомими.

Український читач, особливо галичанин, який своїх земляків знає наскрізь, доповнює собі ці типи своїми власними спостереженнями, і тому на нього вони тим більше діють. На чужого читача твори Стефаника після відкинення діалекту при перекладі, не будуть в стані зробити більш тривкого враження.

Проте, треба звернути увагу читача ще й на іншу сторінку творчої діяльності Стефаника, цебто барвність і красици, бо й в цьому напрямі належить Стефаник до найцікавіших письменників, яких я знаю. В цьому відношенні вартість його в тому, що він не зловживає ніколи барвністю, що можна сказати про дуже небагатьох новітніх письменників. Але коли він змальовує у фарбах, робить це на підставі докладних спостережень, без шаблонів, так часто уживаних аж до переситу багатьма письменниками.

Хоч Стефаник у цьому напрямі не дав нічого визначного і не займався цією ділянкою спеціально, все ж таки він є у літературі таким визначним живописцем, що заслуговує, щоб присвятити цій сторінці його творчості окрему увагу.

І ЩЕ ОДНЕ ПІДТВЕРДЖЕННЯ..

Про шкідливість багатьох телевізійних фільмів ми писали, а нещодавно американське громадянство дізналось, що телевізійні іспити, чи радше пописи з різних ділянок знаннів були блефом. Після конгресових дослідів у Вашингтоні, виявилось, що вибрані для попису люди діставали наперед питання і... відповіді. Це було звичайне шахрайство і, крім затроювання дитячих душ гангстерськими фільмами, деякі продуценти кпили і обманювали глядачів.

М. В. Шарлемань

Тваринний світ древньої України

Коли мені треба було встановити історію тваринного світу на території України, то я, звичайно, почав шукати потрібні відомості в книжках, у музеях, в яких зберігають кістки тварин, здобутих під час земляних робіт або палеонтологічних чи археологічних розкопок, що проводяться для дослідження минулого життя. Але виявилось, що наукових відомостей про тварин, які жили на початку історичного життя нашої країни, надто мало. Щоб заповнити ці прогалини, я звернувся до давніх літературних джерел: літописів, "Слова о полку Ігоревім", нарешті до нерелігійних малюнків, якими оздоблені стіни Софійського собору в Києві. І я не помилився. На стінах ходів, що ведуть на хори, намальовано чимало звірів, які в наш час або зовсім вимерли, або живуть по інших країнах. Ці малюнки дають уявлення про тварин і, почасти, оточення, в якому вони жили в першій половині XI або на початку XII століття, та про лови або полювання людини на звірів. При розчищенні стінного живопису в середині минулого століття багато малюнків було зіпсовано, а то й зовсім знищено.

Підемо з вами в цей наш храм та подивимось, що являють собою малюнки, зроблені 1000 років тому: адже Софію збудовано в 1037 році.

Ось ліворуч на стіні сходів першої башти ми побачимо зображення лову на дикого кабана, або вепра. Малюнок кольоровий, але фарби від часу, а може від робіт по відновленню давнього живопису, дуже бліді. Не зважаючи на це, добре видно, як проводилось полювання на вепра. Ловець, простягнувши вперед ліву руку, нацьковує на звіра великого білого собаку, що дуже нагадує сучасну північну лайку. У правій руці людина тримає списа, яким б'є вепра "під лопатку".

Списа, або рогатина, належать до найдавнішої зброї. Він відомий з часів кам'яного віку. На стінному малюнку в одній з печер півдня Франції є малюнок бізона з чотирма списами в боці. Отже, цю зброю використовували для ловів навіть найдужчих звірів того давнього часу.

Вище малюнка "Лови на вепра" ми бачимо якихось дивних звірів, що повалили дикого коня чи осла-онагра, а далі — такого самого звіра, який женеться за невеликим конем чи псом-онагром, а за ним біжить мисливець із списом у руці. Уважний розгляд цих малюнків дає підставу твердити, що це сцена лову диких коней за допомогою пардусів, або, по-сучасному, гепардів. Цих звірів у давні часи використовували як сучасних мисливських собак-хортів.

Пардуси кілька разів згадуються в давніх літературних джерелах, але викопних решток цих тварин у нас ще не знайдено. Наші предки одержували пардусів із Сходу від печенігів, пізніше від половців. На сході гепардів, як помічників на ловах, було чимало. Мандрівники свідчать, що, наприклад, в Монголії на лова вивозили до тисячі гепардів. В наш час азіатські гепарди збереглися в невеликій кількості тільки в Туркменії. В Індії, де ще недавно були широко розвинені лова з гепардом, ці звірі майже зовсім перевелися.

Трохи далі ми бачимо на стіні сцену ловів дикого коня — тарпана. Три вершники женуться за тарпаном, намагаючись накинути йому на шию ласо, або аркан. Ознаки дикого коня цілком відповідають описам цієї тварини в давній літературі. Не зважаючи на те, що на півдні України останні тарпани жили ще в 80-х роках ХІХ століття, їх кісток майже немає по наших музеях. Немає і малюнків справжніх диких тарпанів. Таким чином малюнок в Софії має величезну цінність.

На тарпанів у нас влаштовували лова з давніх часів. Володимир Мономах у своєму заповіті дітям писав, що він "імав своїми руками" до 30 диких коней. Пізніше диких коней полювали запорожці, бо ці коні винищували сіно, яке стогами зберігалось по степах, а також уводили в свої косяки свійських коней.

Не менш цікаві малюнки бачимо в цій же башті на стіні сходів праворуч від входу. Тут є сцена полювання на білку. Два мисливці з собакою типу сучасної лайки полюють на білку. Один із мисливців тримає в руці списа, яким він, мабуть, вигнав білку з кубла. Другий стріляє звіра з лука. Здобування білок на хутро і в давнину, і в наш час мало і має першорядне значення в хутровому промислі. В давні часи шкірки білки, або вікоші, правила за грошові одиниці. Вікошами розраховувались за працю, ними сплачували податки, данину тощо. В наш час білку здобувають на півночі мільйонами. Серед інших звірків вона стоїть на одному з перших місць в хутрозаготівлі. На Україні в наш час білок водиться мало, тому й полювання на них на більшій частині території реєспубліки заборонено.

Поруч із сценою полювання білки бачимо малюнок "Напад лютого звіра на вершника". Ця сцена нагадує фразу із заповіту Володимира Мономаха своїм дітям: "Лютий звір скочи ко мне на бедра і конь со мною поверже". Що мали на увазі наші предки під "лютим звіром", досі не з'ясовано. Припускаємо, що то був лев, який в давні часи траплявся на Кавказі. Можливо, що якийсь забіглий екземпляр міг напасти на Володимира Мономаха десь у пониззі Дону, де Володимир іноді бував під час походів на половців. Дуже подібні малюнки нападу лева на людину збереглися в індійському живописі ХVІІ століття.

На стінах сходів другої башти Софійського собору менше малюнків ловецького змісту. Великі площі стін тут позбавлені живопису, але серед малюнків є дуже цікаві. Ось під стелею досить велика картина: зустріч вершника з ведмедем. Цей малюнок чи не найкраще зберігся з усього живопису тваринного змісту. Вершник у шапці, яка нагадує шолом. Лівою рукою, яка, здається, в рукавиці, він схопив ведмедя за нижню щелепу, а в правій руці держить списа-рогатину, якою намагається вдарити звіра "під лопатку". З літературних джерел відомо, що

ведмедів було чимало в давній Русі і водилися вони не тільки по лісах, а навіть на межі Лісостепу з Степом. В XII столітті Володимир Мономах писав: "медведь ми у колена подклада укусил". Пізніше, в 1592 році, австрійський посланець Ерік Лягота вбив ведмедя недалеко від Чигирини. Тепер на Україні ці звірі збереглися в невеликій кількості тільки на Карпатах. Проте ще в 1928 році ведмідь убив мисливця недалеко від Чернігова, а пізніше поодиноких ведмедів бачили в Словечанських лісах на Житомирщині. Але то були поодинокі, прийшли з півночі звірі.

Вище від сцени ловів ведмедя бачимо малюнок оленя, якого жене мисливський собака, що нагадує сучасного гончака. Собака трохи висунув язик. Цей малюнок свідчить, що вже в давні часи на Русі були собаки різних порід: лайки, хорти, гончаки, а може, й інші.

Піднінемося ще вище по сходах і на лівій стіні побачимо загадкового копитного звіра. Він має тулуб коня, але його вуха значно довші, ніж у коня, а хвіст коротший та тонший. Тварина має блідосіре забарвлення. Ці ознаки кажуть нам, що це дикий онагр. Кістки онагра знаходили під час розкопок в Ольвії на березі Дніпро-Бузького лиману, біля Вишгорода, недалеко від Києва та на мілинах Десни. Онагри згадуються в записках польського мандрівника Михайла Литвина. Він писав у 1550 році про онагрів, які водилися навколо Києва.

Далі на стіні бачимо малюнок двогорбого верблюда. Верблюди в давні часи потрапляли на нашу землю зі сходу, разом з кочівниками. Ними користувались для перевезення вантажів та на сільськогосподарських роботах.

У різних місцях на стінах сходів намальовані ловецькі птахи: кречети та соколи, яструб, який схопив зайця. Колись цими хижими птахами у нас широко користувалися для здобування лебедів, гусей та качок, зайців, лисиць та вовків.

Ось яких звірів та птахів можна побачити на стінах Софійського собору. Тут церква використовувалась не тільки для релігійних цілей, але й була своєрідним музеєм, в якому князь, треба гадати, показував своїм гостям з-за кордону багатства тваринного світу давньої Русі-України.

Софію, згідно з літописом, збудовано в 1037 році. Отже, нашому храмові понад 920 років.

Андрій Бесараб

СМЕРЕКА

За виломом скелі — смерека,
Усохла, зів'яла, одна...
Схилилась... А думи далеко —
Де сонця ясна сторона.
Де зливні дощі водоспадом
Приймає родюча земля.
Де явір так гордо над ставом
Широким шумує гіллям.
Де можна було б зеленіти,
І вимріять щастя просте:

Хотілось розпразити б віти,
Та листя опало густе...
Схилилася в тузі смерека,
Та раптом в стократній тиші
Громи відлунали далеко,
І просять Карпати дощів.
І тремтіли під зливою віти...
Здійснилось бажання просте —
Йй знову тепер зеленіти. —
Розправилось гілля густе...

Поховали отамана в сиру землю глибоко...

(Замість некролога)

Перед моїми очима як жива стоїть постать мого сердешного друга, світлого педагога й щирого українського патріота, бл. п. Василя Данилишина. Ще вчора, здається, стрічались ми з ним на цьогорічній науковій конференції ОУПК в Торонті. Мов батько, стиснув він мене в своїх дужих обіймах, поцілувались і стали розповідати один одному про нашу радість і горе... Кожна розмова з ним була для мене бальзамом цілющим. додавала мені віри в нашу силу, в краще завтра, і заохочувала працювати для добра моїх братів, для добра рідної справи, для збереження при українстві наших найменших...

Мало зустрічав я в житті своєму таких світлих і духово погідних та оптимістично настроєних людей. Помимо того, що життєвий шлях Покійного був устелений не пахучими трояндами, але терням колючим, він ніколи не впадав в одчай, але гордо, по-козачому, зносив усі болі та терпіння. Це була людина праці — великий трудівник на рідношкільній та громадській ниві. Щоб виробити собі правдиву думку про Покійного, треба проглянути його життєвий шлях та його творчу працю. Ось перед моїми очима виринають деякі картини з його життя, про яке він мені розповідав, гостюючи в мене.

Народивсь Покійний 1891 р. в Рогізній над Дністром. Педагогічну освіту здобув у Львові 1912 р. Під час першої світової війни його змобілізовано в ряди австрійської армії. Незабаром попав у московський полон і перейшов Одіссею військово-полоненого на далекому Сибіру. В 1919 р., під час Української Незалежної Держави, 28-ми літній юнак повертається в Україну і тут в м. Станиславові ще раз, добровільно, здає матуру в українській учительській семінарії і приступає до педагогічної праці. Велика педагогічна ерудиція та надзвичайні здібності звертають увагу його зверхників і його переводять до школи міського типу в Стрию. Помимо навали педагогічної та громадської праці Покійний постійно поглиблював свої фахові знання у Львівському університеті. Нова воєнна хуртовина не дала змоги закінчити Покійному студій, які він відновив уже на еміграції, підготовляючись до здобуття докторату, теж перерваного переселенням скитальців.

Крім звичайних педагогічних обов'язків, до війни бл. п. Василь Данилишин був назначений шкільною владою членом кваліфікаційної комісії для вчителства народніх шкіл, а за першої большевицької окупації виконував обов'язки інспектора в Стрийщині. Таку ж функцію виконував він з рамени відділу Освіти й культури при ЦПУЕ в Авгсбургу, як теж після приїзду на вільну землю Вашингтона — з доручення Шкільної Ради при УККА — в західніх та середніх Штатах Америки. Увесь десятирічний час свого побуту в США, Покійний працював фізично, беручи рівночасно активну участь у громадській роботі та в Учительській громаді і виконував обов'язки вчителя, директора та інспектора в українознавчих школах. Покійний був теж співпрацівником і пропагатором нашого журналу, брав активну участь як в наукових педагогіч-

них конференціях Канади, починаючи від 1956 року, так і в різних конференціях та нарадах Шкільної ради та Учительської громади в США. Він перший запроєктував плян ближчої співпраці українського вчительства Канади й Америки та цілого вільного світу. Він перший перевів у своїй школі українознавчі змагання учнів, поширені і практиковані сьогодні в багатьох рідних школах Канади й Америки. Його думки завжди були ясні, речеві й творчі. У нього не було власних амбіцій, не любив висуватись наперед — першим був у праці, в переведенні в життя нових ідей. Після нещодавньої смерти його дружини, Покійний дуже багато переживав, але зі своїм горем не йшов між люди, здавив його глибоко під серцем і з ще більшим завзяттям присвятивсь праці для добра нашої рідношкільної дітвори, для добра української громади. Своєю погідною вдачею Покійний приєднував собі відданих друзів, і як рідко хто з нашого старшого громадянства умів ладити там, де рвалось... А вже найбільшим улюбленцем був бл. п. Василь Данилишин для своїх учнів. Не одна сотня його вихованків здобула в світі належне собі місце, десятки з них вибились на чоловічі становища, а ті, котрих він учив тепер, із синівською любов'ю виряджали свого дорогого вчителя в останню дорогу, прирікаючи, що ним засіяне зерно любовози до рідного народу, до рідної мови, історії та культури зросте у їхніх душах буйним плодом на потіху батьків, рідного народу і на славу їхнього дорогого виховника і вчителя!..

І ми всі, колеги Покійного, з німим жалем прощаємо свого незабутнього друга і вчителя. І хоч поховали нашого отамана в сиру землю глибоко, його світлі ідеї ростимуть вгору та вгору і ми прирікаємо, що будемо далі провадити його працю на освітньо-виховній нині і не дамо, щоб чужина прогинула душі наших найменших, бо знаємо, що розтерзана в ворожій неволі Україна дивиться на нас і вірить, що ми будемо гідними переємниками по-мазепинської еміграції. Доля поклала перед нами таке ж завдання, яке мала перед собою італійська чи ірландська політична еміграція в минулому. І хоч наші лази рідшають, та душі тих, що остались, крицею наливаються, тож спи спокійно, Друже, в нерідній землі аж поки гомін дзвонів Юра та Софії покличе нас на велику і вирішну прю, тоді й Тебе в Україні вольній згадаємо не злим, тихим словом...

Нью Гейвен, грудень, 1960.

Микола Карпатський

ОДНОЇ МАТЕРІ МИ ДІТИ

Одної матері ми діти,
Одна земля зродила нас,
Одне нам сонце з неба світить, —
Один Хрещатик і Тарас.
Хоч і роз'єднують сторіччя,
Чужі кайдани і ярмо:

Та твердо, впевнено навістрічу
Обіймам рідним ідемо.
Над Черемошем, у міжгір'ї
Над Ужгородом дорогим
Яскраві зійдуть зорі щирі.
Єдиний залунас гимн.

Семен Вернигора

Хто такий був Нострадамус та що він сказав про прийдешні події

1. Життєвий шлях Нострадамуса

Кожний народ мав своїх менш чи більш удалих віщунів, які пророкували майбутнє свого й інших народів. В Україні були в давнину, ще за поганських часів, були так зв. волхви, відуни або ворожбити, які теж ворожили й провіщали майбутнє. Віщували як жінки, так і чоловіки, про що часто згадується у наших старих літописях та писаннях тогочасних учених.

Про вплив ворожбитів в Україні свідчать козацькі літописи. Багато жінок-ворожок було у війську гетьмана Хмельницького і, як стверджує історія, перший повів проти них боротьбу гетьман Брюховецький, а за Мазепи їх не було вже в війську зовсім. Присутність ворожок у війську козацькому пояснює історик Федір Уманець тим, що вони вміли лікувати і заступали місце наших медичних сестер.

І не тільки в старину, в наші дні теж є багато віщунів, деякі зо звання професорів і докторськими титулами. Деякі з них, на підставі статистичних та інших наукових даних, роблять різні, менш чи більш удачі, зіставлення про майбутнє. До найпопулярніших і найкращих віщунів належав Мішель де Нострадамус, народжений у Франції, в старинному провансальському містечку Сан Реме. Походив він із жидівського роду, де традиції старожидівських пророків були живі та актуальні. Щоправда, був він вихрист і належав до римо-католицького обряду. Мішель усе своє життя обожнював церкву і свою заступницю Пресвяту Діву Марію.

Без всякого сумніву, Нострадамус був геніяльна людина. Уже змалку, завдяки дідусеві, славному лікареві, він запізнався із стародавньою історією та різними лікарськими таємницями, а в тому, мабуть, і з таємницею читання людських думок. Опісля батьки послали його вчитися до Авініону. Тут студіював він філософію, астрономію, реторику, вищу математику і латину. Вже під час студій був він інструктором астрономії для своїх товаришів. По скінченні філософії, він хотів студіювати астрономію, але батьки послали його на медичні студії. Невдовзі місто навістила страшна, ближче незнана пошесть, і університет закрито. Багато досвідчених лікарів боролось з пошестю, та ніхто її не міг побороити, а тоді зголосивсь медик із незакінченою освітою Мішель Нострадамус і пошесть припинив. Його окутала легенда немов якогось чудодія і після того він блискуче закінчив свої студії та склав публічно іспити і захистив свою тезу. Йому запропоновано професорську катедру, та він відмовився, заявляючи, що має бажання подорожувати. І почав він свою мандрівку по Франції, лікуючи скрізь хворих та здобуваючи приязнь багатьох визначних людей. Історія записала, що опісля одружився він з дуже симпатичною і гарною дівчиною, але хто вона і якого роду — не відомо. На тридцятому році його життя померла дружина і Нострадамус, будучи самотнім, десять літ провів у мандрах. Довший час був він у різних містах Італії, бо на батьківщині лікарі-конкуренти стали обвинувачувати його в шпигунстві та зв'язках із таємними організаціями. В Італії, як і скрізь, він знайомився із визначними вченими і духовними.

Автор "Історії віщування" — Генрі Джеймс Формен каже, що Нострадамус добре знав закони гравітації землі та еліптичний закон Кіплера, хоч у той час Кіплер ще й не народився. Годі твердити, чи це легенда, чи правда, фактом залишається те, що, крім медицини, Нострадамус мав глибокі знання в ділянці астрономії. Вже в тому часі занотовано кілька менших фактів, які здійснилися, як віщував Нострадамус. Для прикладу наведу один епізод. Подорожуючи по Італії, Нострадамус зустрів групу монахів Францісканського ордену, між ними був один сільський хлопчина, який теж хотів вступити в монаший чин. Нострадамус, побачивши юнака, приклякнув перед ним на коліна. Здивовані монахи питають, що він робить, а Нострадамус відповів: — "Віддаю пошану Його Святості". Цей хлопчина — Феліце Перетті — це папа Сикст V...

Повернувшись до Франції, Нострадамус затримався в малому містечку Салонах, де вдруге одружився із Анною Понсарт Жемел, із якою мав сина Цезаря. В 1544 р. в містечку Аякс появилася знову та сама пошесть і лікарі були безсильні. До Нострадамуса вислано делегацію з проханням, щоб рятував місто, але він відповів холодно: — "Та ж ви обвинувачували мене, що я слуга сатани?" На глибокі просьби делегації він погодився і після довшої обсервації написав рецепта для виготовлення пілюль із троянд, які, як виявилось, ділали фізично і психологічно і, як сказано в старих анналах, — "усі ті, хто держав в устах оті пілюлі, — збереглися при житті". Провансальці в подяку за поміч призначили Нострадамусові посмертну пенсію і повністю виплатили належність за дев'ятимісячну службу. На рік пізніше появилася та сама пошесть в одному з найбільших міст Франції — у Ліоні, де Нострадамус теж припинив її. В Салонах, де осів Нострадамус, окрім згаданого сина Цезаря, народилося ще четверо дітей — один хлопчик і три дівчинки. Тут він у затишку родинного гнізда займався своєю лікарською практикою, як теж почав вивчати астрологію, дуже популярну тоді науку. Не від речі згадати, що багато високопоставлених світських і духовних осіб були добрими астрологами, як от королева Катерина, Рене — дочка Люї XII і багато інших. Ми не будемо розглядати історії ані засад астрології, скажемо тільки, що в цей час була це окрема наука, пов'язана із астрономією і всі визначні володарі мали на своїх дворах астрологів, які складали гороскопи і провіщали майбутнє. Багатьом тогочасним астрологам закидувано зв'язки із сатаною, деяких церква за допомогою інквізиції переслідувала, але ніколи і ніде не було згадки про те, щоб виступали проти Нострадамуса, а якщо й були закиди, то тільки збоку конкурентів-професіоналістів.

Вивчивши потрібні йому науки та простудіювавши і проаналізувавши багату древню літературу, Нострадамус написав власну працю із пророцтвами та віщуваннями майбутнього. Друзі стали намовляти, щоб він видав її друком. Нострадамус не зважувався — "може по моїй смерті", — звичайно відповідав він своїм симпатикам, що знали його рукопис, — "ви ж бачите, яка доля стрінула багатьох учених, що друкували подібні речі". Тут треба додати, що мильним був би погляд, що тільки інквізиція католицької церкви переслідувала за певні провини, історія подає факти, де протестанти в неменш жорстокий спосіб розправлялись із своїми недругами. Відомо, що з наказу Кальвіна спалено Мішеля Серветуса, а таких прикладів можна навести безліч. Це була така жорстока доба і такими спо-

(Закінчення на 3-тій стор. обкладинки)

Наш інформатор

А Д В О К А Т И

ДНІПРО БОГДАН

527 Bloor St. W. — LE 4-3011

С. Р. ФРОЛЯК

62 Richmond St. W. — EM 2-2585

МИРОСЛАВ ОЛІЙНЮК

527 Bloor St. W. — LE 4-3198

Л. В. ЛИТВИН

575 Queen St. W. — EM 6-7040

McCula William

Василь Микула

352 Bathurst St. — EM 6-9651

ВАСИЛЬ ПАЛАМАР

17 Queen St. E. — EM 2-1941

СТЕФАН ЗАГУМЕННИЙ

6 Adelaide St. E. EM 4-6217

P. Zinko Dzikowski

1 Roncesvalles Ave. — LE 1-1054

ОЛЕГ МАНДРИК

383 Roncesvalles Ave. — LE 4-8911

Н О Т А Р І

Й. ПОГОРЕЦЬКИЙ

580 Queen St. W. — EM 8-7207

Д Е Н Т И С Т И

Д-р Й. А. ГОРЧИНСЬКИЙ

312 Bathurst St. — EM 3-6373

Д-р В. Л. СТЕЧИШИН

982 Bloor St. W. — LE 2-1942

Д-р БОГДАН ЗАПУТОВИЧ

366 Vaughan Rd. — RU 7-7901

Dr. E. Wachna

386 Bathurst St.

Л І К А Р І

Д-р РОМАН БАБИН

46 Crang Ave. — LE 2-4000

Д-р РОМАН ЦУРКОВСЬКИЙ

242 Runnymede Rd. — RO 6-6051

Д-р В. ДЕБЕРА

312 Bathurst St. — EM 4-8532

Д-р А. ФЕДИНА

288 Bathurst St. — EM 3-3661

Д-р НАДІЯ ІВАХНЮК

409 Dovercourt Rd. — LE 3-9992

Д-р Ф. МЕЛЬНИК

750 Dovercourt Rd. — LE 6-1619

Д-р Г. ШИМАНСЬКИЙ

312 Bathurst St. — EM 6-3874

Д-р І. ВАСИЛЕНКО

567 Bathurst St. — WA 2-8657

Д-р А. ВОЛОЩУК

258 Bathurst St. — EM 6-3134

Д-р О. В. ЯРИЙ

4687 Yonge St. — BA 1-6565

Д-р В. ЖІНЧИШИН

606 Bathurst St. — LE 3-3423

Д-р С. КУЧМЕНДА

312 Bathurst St. — EM 8-3204

Д-р Е. ШКЛЯР

1334 King W. — LE 6-8994

А П Т Е К И

Sanitas Pharmacy

К. і Н. Медвідські

204 Bathurst St. — EM 3-3746

Christie Drugs

Василь Федорів

451 Christie St. — LE 6-8151

MEDICUS PHARMACY

О. Chabursky — О. Dzulynsky

312 Bathurst St. — EM 8-4956

КРЕДИТОВІ СПІЛКИ

БУДУЧНІСТЬ

140 Bathurst St. — EM 6-9863

УКРАЇНСЬКА (Торонто) КРЕД. СПІЛКА

297 College St. — WA 2-1402

105 Edwin Ave. — LE 2-3646

КРЕДИТОВА СПІЛКА

ПРИ ЦЕРКВІ М. Б. Н. П.

278 Bathurst St. — EM 8-4227

КРЕДИТ. ПРИ ЦЕРКВІ св. о. НИКОЛАЯ

770 Queen St. W. — EM 4-2714

FREE UKRAINIAN SOCIETY (Tor.)

CREDIT UNION LTD

823 Dundas St. W. — EM 4-6597

АВТОМАШИНИ

Parkway Auto Body Repairs

1974 Dundas St. W. — LE 1-1227

БУДІВНИЧІ

Accurate Builders Ltd.

Wood Manufacturing Co.

734 Dundas Highway 1st Line

Dixie, Ont., Post Office AT 9-8601

ДЕКОРУВАННЯ

Hy Grade Paint & Wall Paper

М. Ковальський — В. Косар

23 St. Johns Rd. — RO 7-0464

Industrial Coating Co.

Українська фабрика фарб і лакерів

T. M. Boyar

838-840 Eastern Ave. — HO 6-3634

КЛІШАРНЯ

Aurora — Photo Engravers Co.

525 King St. W. — EM 8-4995

І А Р А Ж І

Walter Dorosz Service Station
Tires — Batteries — Washing
1507 Dupont St. — LE 5-4995

Star Motors Service Station

О. Крушельницький — В. Тимоць
3441 Dundas St. W. — RO 6-7721

George's Garage

Ю. Кулаківський
1 Ray Ave., at Weston Rd. — RO 6-6744

ФОТОГРАФІ

Anne's Photo Studio

В. Трач
865 Queen St. W. — EM 8-3147

Astor Studio

Осип Васік
828 Bloor St. W. — LE 4-1907

Steven Photo Studio

Ст. і О. Кутювий
927 Bloor St. W. — LE 1-0777

ЮБІЛЕРИ

Kushnir's Credit Jewellers

529 Queen St. W. — EM 6-1384

М'ЯСНІ ВИРОБИ

І. та Ю. ПАВИЧІ
809 Queen St. W. — EM 4-0658

Essex Packers Ltd.

Гнат Поворозник
Hamilton — Toronto — EM 6-2127

Ontario Meat Products

О. Ревега
783 Queen St. W. — EM 4-7720

SUPERIOR SAUSAGE CO.

Рихлицький — Худоба — Спорняк
1 A Montrose Ave. — 1006 Dundas W.
LE 1-8422

МЕБЛІ

Alpha Furniture Co.

735 Queen St. W. — EM 8-4235

Empire Furniture

І. Козак і Б. Крамарчук
668 Bloor St. W. — LE 1-4771

Rochester Furniture

М. Герус — М. Дейнега
423 College St. — EM 4-1434

Royce Radio & Furniture Co.

Лев Допта — власник
1529 Dupont St. W. — LE 5-0175

МОЛОЧАРНІ

M-C Dairy Co.

212 Mavety St. — RO 6-6711

Green Vale Dairies Ltd.

3156 Dundas St. W. — RO 7-1728

Roger's Dairy Ltd.

459 Rogers Rd. — RO 9-7193

ОБЕЗПЕЧЕННЯ

Y. Onyschuk & Co.

Асекурація всіх родів
333 Roncesvalles Ave. — LE 4-2421

О Д Я Г:

Sty let a x

С. Медницький

555 Queen St. W. — EM 6-0934

О Р Б І Т

Shoes — Novelty — Gifts Centre
434 Queen St. W. — 438 Bloor St. W.
EM 6-4572 WA 3-8009

Panama Shoes

Федір Лавринюк
610 Queen St. W. — EM 4-0518

ОГРІВАННЯ — ФОРНЕСИ — ОЛИВА

Alberta Fuel Ltd.

420 Bathurst St. — WA 2-6862

Future Fuel Oil Ltd. & Service Station

945 Bloor St. W. — LE 6-3551

New Way Plumbing & Heating Co.

Михайло Сетник і Осип Совак
892 Bathurst St. — Tel.: LE 5-6654

П Е К А Р Н І

U. P. A.

HOME TOWN BAKERY

164 Kane Ave — RO 7-7246

Beaver Bread Ltd.

103 Lighthorne Ave. — LE 5-7445

The Future Bakery

А. і Р. Вжесьневські
735 Queen St. W. — EM 3-9637

ПОХОРОННІ ЗАВЕДЕННЯ

Василя Заліщука
455 Queen St. W. — EM 8-5370

Cardinal J. & Son

366 Bathurst St. — EM 8-8655

РЕАЛЬНОСТЕВІ БЮРА

Д-р І. БОЙКО

383 Roncesvalles Ave. — LE 4-8821

Р. ЧОЛКАН

527 Bloor St. W. LE 2-4404

W. Hrynyk — Real Estate

В. В. Гринник
876 Dundas St. W. — EM 3-5316

РЕСТОРАНИ

Gloria Grill & Delicatessen

Любомир і Стефа Крохмалюки
883 Queen St. W.

883 Queen St. W. — UN 1-0041

Res.: EM 6-3109

НОСТРАДАМУС... (продовження із стор. 30-тої)

собами одні чи інші розправлялись зі своїми противниками. Все ж таки нарешті Нострадамус видав свою працю друком, щоб зберегти її для нащадків. Книга відразу набрала великого розголосу і король Франції запросив його на авдієнцію до Парижу. Тут пробув він три місяці і повернувся у славі не як відомий лікар, але як пророк Франції. Його слава пролунала по всій Європі. Повернувшись з авдієнції у Генриха II, Нострадамус занявся знову літературною діяльністю і написав кілька праць, а одна з них була присвячена папі Павлові IV. Праці Нострадамуса почали перекладати і друкувати в інших мовах і його слава зростає більше. Серед праці і безнастанних турбот стан здоров'я Нострадамуса значно погіршувався і він, докладно знаючи про кінець свого життя, 30 червня 1566 р. написав заповіт, а 2 липня того ж року помер. Йому влаштовано величавий похорон і останки зложено в церкві Кордільєрів у Салонах. На надгробній плиті казав Нострадамус вирити слова: "Квіетам постері не інвідете". — Скажи тим, що прийдуть, щоб не турбували мого спокою.

Філядельфія, травень 1960.

Від Редакції: Один із наших постійних співпрацівників надіслав нам цю статтю для популярного читання і ми вміщуємо її в розділі "У тиху вечірню годину", як матеріал легкого жанру для дозвілля. Якщо такий матеріал цікавитиме наших читачів, помістимо в наступному числі закінчення цієї статті, п. н. "Віщування Нострадамуса", як теж статтю про славного українського віщуну Вернигора та інших. — Ред.

З М І С Т :

Тарас Шевченко — Заповіт	1
П. Савчук — Безсмертя Кобзаря	2
М. В. Вовчик-Блакитна — Заходи усунення та попередження дитячих вередувань і впертості	6
Учасник — Зацікавлення українського жіноцтва виховними проблемами	10
о. д-р Ір. Назарко, ЧСВВ — Джаз у житті молоді	13
Б. Природолюб — Батьківська любов у комах	14
Педагог — Педагогічні вимоги до наших читанок	17
Павло Степ — Я хотів би...	19
Іван Труш — Василь Стефаник	20
М. В. Шарлемань — Тваринний світ древньої України	24
Андрій Бесараб — Смерека	26
В. Луців — Поховали отамана в сиру землю глибоко...	27
Микола Карпатський — Одної матері ми діти	28
Семен Вернигора — Хто такий був Нострадамус та що сказав про події	29

"ОДЕСА" РЕСТАВРАНТ

Ст. Гуляк
512 Queen St. W. — EM 8-0005

Victoria Grill

П. і В. Наумчуки
612 Queen St. W. — EM 6-3380

ЗАЛІЗНИ ТОВАРИ

W. H. Lake Hardware Ltd.
608 Queen St. W. — EM 3-3129

Taglietti Hardware

П. Головатий
1477 Dundas St. W. — LE 6-3826

Denison Hardware Store

Григорій Ковалишин
472 Queen St. W. — EM 6-1447

Toronto Refrig. Fixture Co.

937-947 Queen St. W. — EM 4-5461

НАЙБІЛЬШИЙ ВИБІР

- мужеського,
- жіночого
- й дитячого одягу

E. D U M Y N LTD.

550-552 Queen St. West
Tel.: EM 4-4726

**УКРАЇНСЬКА ГУРТІВНЯ
СПОЖИВЧИХ ТОВАРИВ**

U B A Trading Co.

WA 2-6115 — WA 2-6116
420-428 Bathurst St.

**Найбільша українська агенція
купна і продажі**

R. C H O L K A N LTD.
Real Estate

527 Bloor St. W. — LE 2-4404

Хто дбає про своє здоров'я, той щоденно відживляється в українській харчівні

"VICTORIA GRILL"

612 Queen St. W. — EM 6-3380

Власники: П. та В. Наумчуки

І. та Ю. ПАВИЧІ

поручає смачні ковбаси,
шинки й вудженини

809 Queen St. W. — EM 4-0658

"ANNE PHOTO STUDIO"

865 Queen St. W. — EM 8-3147

виконує весільні світлини і портрети.

"ANNE FORMAL RENTAL"

Одинока в Торонті українська
випозичальня весільних одягів.

Власник: Володимир ТРАЧ
Res.: RO 6-6375

**Перша і найбільша українська
молочарня в Торонті
ROGERS DAIRY LTD.**

Привозить високоякісне молоко, різнопроцент. солодку і квасну сметану. Всі вироби приготується на європейський спосіб, під доглядом досвідчених довголітніх фахівців.

459 Rogers Rd. RO 9-7193

Українська аптека Медвідських

SANITAS PHARMACY

546 Queen St. W. — EM 3-3746
Toronto, Ont.

Висилаємо ліки до всіх країн світу, на бажання летунською поштою.

ЛЕВ ЛИТВИН

Адвокат і нотар

575 Queen St. W. — Tel.: EM 6-7040
(над "Аркою")
Toronto, Ont.

Шкільне і канцелярйне приладдя,
укр. видання, біжутерію, солодощі,
дитячі забавки тощо

поручає українська крамниця

"HALLAM CIGAR & BOOK STORE"

53 Hallam St. — LE 5-1619

Власник: В. ДІДЮК

Одинока українська робітня керамічних виробів. — Масмо теж різьби, вишивки, мистецькі вироби, косметику тощо.

UKRAINIAN ART — Ceramic Studio
861 Queen St. W. — EM 3-1686

Кожна українська хата, церква і національна домівка повинні мати **ПОРТРЕТИ** українських визначних діячів.

" М Е Т А "

Box 371, Term. "A", Toronto, Ont.
Canada